

Nr 9

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1957/58, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken.** I proposition nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—9 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1957) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Enligt beräkningarna våren 1956 uppskattades medelsförbrukningen på kommunikationsverkens investeringsanslag uppgå till ca 941 mkr. under budgetåret 1955/56. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna stannade emellertid, som tabell 1 visar, vid ca 923 mkr. och underskredo således de beräknade utgifterna med ca 18 mkr.

Tabell 1

	Budgetåret 1955/56				
	Ingående behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning beräknad våren 1956	faktisk	utgående behållning
<i>Rambegränsade investeringar</i>					
Postverket	5,6	10,5	11,1	6,8	9,3
Televerket	30,5	220,4	245,0	245,0	5,9
Statens järnvägar	98,1	266,7	300,0	299,7	65,1
Vattenfallsverket	86,4	306,5	335,0	328,1	64,7
Luftfartsverket	3,9	6,7	7,0	6,3	4,4
Förrådsfonden	19,9	29,7	33,0	27,1	22,4
Summa	244,4	840,5	931,1	913,0	171,8
<i>Övriga investeringar</i>					
Postverket	0,9	1,4	1,4	1,4	0,9
Statens järnvägar	4,0	—	1,7	1,8	2,2
Vattenfallsverket	—	5,0	5,0	5,0	—
Förrådsfonden	2,0	—	2,0	2,0	—
Summa	6,9	6,4	10,1	10,2	3,1
Totalsumma	251,3	846,9	941,2	923,2	174,9

Såsom framgår av tabellen falla de största avvikelserna på de ramreglerade investeringarna för postverket (—4,3 mkr.), vattenfallsverket (—6,9 mkr.) och förrådsfonden (—5,9 mkr.). Vad angår postverket har den lägre medelsförbrukningen förklarats till väsentlig del bero på att byggnadsverksamheten bl. a. till följd av den stränga vintern inte kunnat genomföras i avsedd omfattning. Avvikelsen beträffande vattenfallsverket är inte större än vad som normalt kan uppstå vid en investeringsomslutning av denna storleksordning. Eftersläpningen i investeringarna inom förrådsfonden förklaras liksom föregående år väsentligen ha berott på det genom kungörelsen 1954: 745 införda beställningsstoppet.

Genom att den faktiska medelsförbrukningen under budgetåret nära ansluter sig till den beräknade belastningen på investeringsanslagen ha anslagsbehållningarna kunnat nedbringas med ej mindre än i runt tal 76 mkr.

Beträffande investeringsverksamheten under *budgetåret 1956/57* framhölls i fjolårets investeringsplan bl. a., att den restriktiva ekonomiska politik som ansetts böra läggas till grund för 1956 års finansplan måste få återverkningar även på kommunikationsverkens investeringar. I enlighet därmed förordades en sänkning av verkens totala investeringsanslag, varvid den ramreglerade medelsförbrukningen skulle få uppgå till högst 908 mkr., exkl. medelsförbrukningen för en eventuell storflygplats, och övriga investeringar till 2,3 mkr., vartill senare kom 0,33 mkr. för televisionsanläggningar. Hur dessa belopp fördelades på de olika verken framgår av första kolumnen i tabell 2. I tabellen redovisas även den medelsförbrukning som verken beräknat i samband med *petita* för budgetåret 1957/58, och vidare de ändringar som föredragandena ansett motiverade.

Tabell 2

	Medelsförbrukning 1956/1957		
	Beräknat våren 1956	Verkens förslag hösten 1956	Förordat av före- dragan- dena
	miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	8,0	8,0	8,0
Televerket	250,0	259,0	250,0
Statens järnvägar	287,0	287,0	287,0
Vattenfallsverket	326,0	326,0	326,0
Luftfartsverket	6,0	6,0	6,0
Förrådsfonden	31,0	31,0	31,0
	Summa	908,0	917,0
<i>Övriga investeringar</i>			
Televerket	0,3	0,3	0,3
Statens järnvägar	0,3	—	—
Vattenfallsverket	2,0	2,0	2,0
	Summa	2,6	2,3
	Totalsumma	910,6	919,3
			910,3

Telestyrelsen har i samband med sina petita för budgetåret 1957/58 hemställt om en utökning av den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen från 250 till 259 mkr., d. v. s. med 9 mkr. Vid bifall härtill skulle investeringsverksamheten volymmässigt sett få en omfattning, som ungefärligen skulle ha motsvarat den fastställda ramen vid oförändrat penningvärde. Samtidigt har styrelsen äskat 7,5 mkr. på tilläggsstat för att täcka medelsförbrukningen vid förutsatt ram. Järnvägsstyrelsen har äskat 6,1 mkr. på tilläggsstat, vilket belopp avsetts skola tillföras dispositionsanslaget. Beloppet erfordras för att vid oförändrad ram av 287 mkr. möjliggöra förutsatta förstärkningar av vissa anslag.

Kungl. Maj:t har på grund av det samhällsekonomiska läget icke ansett sig kunna föreslå någon vidgning av televerkets investeringsram eller någon medelsanvisning å tilläggsstat. Vad angår statens järnvägar föreslås vissa överflyttningar av medel mellan anslagen, varigenom investeringsramen skulle kunna utnyttjas till fullo utan sådan medelsanvisning.

Enligt det anförda skulle således investeringsramarna bli oförändrade under innevarande budgetår, d. v. s. 908 mkr. Posten för övriga investeringar beräknas nedgå från 2,5 till 2,3 mkr., enär medelsförbrukningen under statens järnvägars fond bortfaller. Totalt för kommunikationsverken upptages alltså (908 + 2,3) 910,3 mkr.

Härefter har en redogörelse lämnats för verksstyrelsernas långtidsprognoser rörande investeringsutvecklingen, varav framgår, att verksledningarna genomgående framhållit angelägenheten av att investeringsvolymen ökas. En sammanställning av verkens beräknade investeringsutgifter för budgetåren 1956/57—1964/65 redovisas i en bilaga till statsrådsprotokollet, vartill torde få hänvisas.

För budgetåret 1957/58 ha verksstyrelserna räknat med att investeringsutgifterna skola komma att uppgå till ca 1 162 mkr., vilket i jämförelse med de nu redovisade beräkningarna för löpande budgetår skulle innebära en stegring av investeringsutgifterna med ca 251 mkr. Av ökningen falla ca 195 mkr. på de ramreglerade anslagen och ca 56 mkr. på övriga anslag. Av ökningen i förhållande till den nu förordade ramen för löpande budgetår falla i runda tal 1 mkr. på postverket, 48 mkr. på televerket, 70 mkr. på statens järnvägar, 64 mkr. på vattenfallsverket, 3 mkr. på luftfartsverket och 10 mkr. på förrådsfonden. Av ökningen på övriga anslag falla 8 mkr. på televerket och 48 mkr. på vattenfallsverket.

I fråga om investeringsplanen för nästa budgetår anför *departementschefen* följande.

Vid den prövning av verksstyrelsernas äskanden, som verkställtts inom kommunikationsdepartementet, har en höjning av den totala ramen för verkens investeringar framstått som i och för sig angelägen dels för att möjliggöra en höjning av verkens kapacitet till en nivå, som bättre än den nuvarande står i överensstämmelse med efterfrågan på verkens tjänster,

dels för att kompensera de prisstegringar, som ägt rum sedan fjolårets statsverksproposition avlämnades.

Ett utmärkande drag för de ifrågavarande affärsverken är, att den fortgående ökningen i efterfrågan på verkens prestationer i förening med en eftersläpning i investeringshänseende har framhävt kö-problem och ransoneringsmoment. — Vad gäller televerket försiggår förutom den årliga ökningen av abonnentstocken — under de sista åren uppgående till 5 à 6 % — en ständig stegring av trafiken i och för sig genom en ökad telefoneringsfrekvens. Trots att en avmattning av antalet nytillkommande abonnenter på sistone skett, är alltså kön av abonnenter, som väntar på att få telefon inkopplad, onormalt stor. Vissa rikstelefonvior är överbelastade, vilket leder till långa väntetider för samtal. — Godstrafiken på järnvägarna har under en längre följd av år ökat med i genomsnitt 2,5 % per år. Samtidigt har en koncentration av trafiken till vissa huvudlinjer ägt rum. Persontrafiken har visserligen totalt sett minskat något, men även för denna trafik är det påtagligt, att en koncentration har skett till vissa huvudlinjer, vilka alltså visar en starkt ökad trafikbelastning. Den kapacitetsreserv, som statens järnvägar tidigare haft på dessa linjer, är nu sedan något eller några år tillbaka förbrukad. Konsekvenserna av det nuvarande trycket mot kapacitetstaket leder till att befördrat gods får längre transporttider genom överanstängning av de större bangårdarna. Omloppshastigheten för godsvagnarna blir lägre och bristsituationen inom detta område skärps. Svårigheterna att avveckla den på huvudlinjerna ökande persontrafiken accentueras. De utåt mest uppmärksammade tecknen på järnvägarnas överbelastning är den serie olyckor, som inträffade under första halvåret 1956 samt de ofta återkommande tågförseningarna. Andra följder äro att järnvägens konkurrenskraft försvagas, vilket leder till — förutom sämre ekonomi för statens järnvägar — risk att transportarbetet på ett ur samhällsekonomisk synpunkt ofördelaktigt sätt övergår på andra transportmedel. — För vattenfallsverket kännetecknas läget av en fortlöpande årlig stegring i elkonsumentionen om 6 à 7 %. Situationen i dag och för de närmaste åren i fråga om kraftproduktionen är sådan, att en betydande insats av värmekraft kräves redan under normalår. Därmed följer en stor förbrukning av kol och olja samt ansenliga fördyringar av kraftproduktionen. Under år med mindre god vattentillgång ökas bränsleförbrukningen och kostnaderna kraftigt. Ransonerings av ett eller annat slag kan behöva tillgripas vissa år. — Inom luftfartens område har resandeströmmen under de senaste åren ökat med i genomsnitt ca 15 % per år. Ökade investeringar kräves för att ge markorganisationen möjligheter att utan eftersättande av trafiksäkerheten och utan allvarliga friktioner avveckla den expanderande flygtrafiken. Den förestående övergången till readrift i större omfattning påkallar även uppmärksamhet i sammanhanget.

Även för nästa budgetår måste den restriktiva ekonomiska politiken få återverkningar på kommunikationsverkens investeringar. Ehuru ur dessa synpunkter en betydande nedskärning i förhållande till äskandena eftersträfvats, har behovet för affärsverken att fullfölja sina åtaganden gentemot allmänheten samt inträdda kostnadsstegringar ansetts kräva en uppräknings av de ram begränsade investeringarna för nästa budgetår i förhållande till det nu löpande. Som totalt rambelopp föreslås en summa av 945 milj. kr. Häri ingår dock icke investeringar för utbyggnad av rundradioverksamheten; medelsförbrukningen härför har nämligen ansetts böra fr. o. m. nästa budgetår föras utanför de ramreglerade investeringarna. Innevarande budgetårs totalram exklusive rundradioanläggningar uppgår till 897,9 milj. kr. Ökning-

en av rambeloppen för nästa budgetår kan således sägas utgöra i runt tal 47 milj. kr.

Denna ökning har väsentligen ansetts böra läggas på investeringar, som utgör en nödvändig förutsättning för en stegrad industriproduktion och därmed ett fortsatt allmänt framåtskridande i samhället, nämligen investeringarna i kraftverksbyggnaderna och järnvägarna. För vattenfallsverket, statens järnvägar, televerket och luftfartsverket upptages ökningen i förhållande till de för innevarande budgetår förutsatta ramarna med resp. 34, 13, 3 och 1 milj. kr. För postverket och väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond föreslås minskningar om 1 resp. 3 milj. kr.

Vid sidan av investeringsramarna har, förutom investeringar i rundradio om 10,5 milj. kr., tagits upp anslag till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen om 10 milj. kr., till förberedelsearbeten för ett atomkraftvärmeverk om 2 milj. kr. samt preliminära belopp om 3,9 milj. kr. för televisionsradioanläggningar, 7 milj. kr. för förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m. och 25 milj. kr. för utbyggnad av storflygplats.

Den sálunda för budgetåret 1957/58 förordade investeringsverksamheten framgår av tabell 3. Beträffande televerket ingår i den för 1956/57 föreslagna medelsförbrukningen för rambegränsade investeringar liksom också i verkets förslag för 1957/58 investeringar för rundradioanläggningar, medan för 1957/58 investeringar för detta ändamål förts under posten för övriga investeringar.

Tabell 3

	1956/57 Förordat av föredragan- dena	1957/58 Verkens förslag	1957/58 Förordat av föredragan- dena
	Miljoner kronor		
<i>Ramreglerade investeringar</i>			
Postverket	8,0	9,0	7,0
Televerket	250,0	297,8	243,0
Statens järnvägar	287,0	356,6	300,0
Vattenfallsverket	326,0	390,0	360,0
Luftfartsverket	6,0	9,0	7,0
Förrådsfonden	31,0	40,6	28,0
	Summa	908,0	1 103,0
			945,0
<i>Övriga investeringar</i>			
Televerket	0,3	8,6	14,4
Statens järnvägar	—	—	7,0
Vattenfallsverket	2,0	50,0	12,0
Luftfartsverket	—	—	25,0
	Summa	2,3	58,6
			58,4
	Totalsumma	910,3	1 161,6
			1 003,4

Kommunikationsverkens totala medelsförbrukning skulle alltså för nästa budgetår uppgå till 1 003,4 milj. kr., att jämföras med 910,3 för innevarande budgetår.

Slutligen förordas av budgettekniska skäl sammanförande till ett kollektivanslag av alla kraftverksanslagen. Härvid förutsätter Kungl. Maj:t, att vattenfallsstyrelsen för framtiden i sina petita framlägger specificerade investeringsplaner, så att de i anslaget ingående olika delprojekten även i fortsättningen lätt kunna särskiljas. Det nya kollektivanslaget föreslås skola benämnas Kraftverksbyggnader m. m.

Beträffande den närmare innebörden av de olika verksstyrelsernas och föredragandenas förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet samt medelsbehov och medelsförbrukning för budgetåret 1957/58 i förhållande till innevarande budgetår torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 1—9) och till efterföljande tablå.

	Investeringsutgifter		Av verken planerade investeringsutgifter		Av föredragandena beräknade investeringsutgifter		Reservationer den 30/6 1956	Anslag Förslag		Beräknade reservationer den 30/6 1958
	1955/56	1956/57	1957/58	1956/57	1957/58	1956/57		1957/58		
<i>Ramreglerade investeringar</i>										
Postverket	6,8	8,0	9,0	8,0	7,0	9,3	4,6	2,9	1,8	
Televerket	245,0	259,0	297,8	250,0	243,0	5,9	255,0	254,5	22,4	
Statens järnvägar	299,7	287,0	356,6	287,0	300,0	65,1	234,3	310,3	22,7	
Vattenfallsverket	328,1	326,0	390,0	326,0	360,0	64,7	294,0	348,0	20,7	
Luftfartsverket ..	6,3	6,0	9,0	6,0	7,0	4,4	4,0	5,4	0,8	
Förrådsfonden ..	27,1	31,0	40,6	31,0	28,0	22,4	16,8	21,3	1,5	
	913,0	917,0	1 103,0	908,0	945,0	171,8*	808,7	942,4	67,8	
<i>Övriga investeringar</i>										
Postverket	1,4	—	—	—	—	0,9	—	—	0,9	
Televerket	—	0,3	8,6	0,3	14,4	—	0,3	14,4	—	
Statens järnvägar	1,8	—	—	—	7,0	0,2	—	7,0	0,2	
Vattenfallsverket	5,0	2,0	50,0	2,0	12,0	—	2,0	12,0	—	
Luftfartsverket ..	—	—	—	—	25,0	—	—	25,0	—	
Förrådsfonden ..	2,0	—	—	—	—	—	—	—	—	
	10,2	2,3	58,6	2,3	58,4	1,1	2,3	58,4	1,1	
Totalsumma	923,2	919,3	1 161,6	910,3	1 003,4	172,9*	811,0	1 000,8	68,9	

* Härav beräknas i runt tal 2,1 mkr. indragas den 1 juli 1957.

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1956 uppgingo till ca 173 mkr. Till sammans med för innevarande budgetår anvisade anslag, ca 811 mkr., utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman ca 984 mkr. Med nu föreslagna investeringsramar och med förutsatt ianspråktagande av de anslag, som icke innefattas i ramregleringen, kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 910 mkr. De vid budgetårets slut förefintliga reservationerna komma därmed att utgöra icke fullt 74 mkr., varav drygt 2 mkr. beräknas komma att indragas.

De för nästa budgetår beräknade anslagsbeloppen avse att jämte reservationerna från nu löpande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge vissa marginaler. Den förordade totala anslagsanvisningen, inklusive anslag utanför ramregleringen, uppgår till ca 1 001 mkr. Tillsammans med de beräknade till budgetåret ingående reservationerna kommer den under detta budgetår tillgängliga anslagssumman att uppgå till ca 1 073 mkr. Då medelsförbrukningen beräknas till ca 1 003 mkr. utgör anslagsreserven ca 70 mkr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels en inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.* väckt motion (II: 240), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1957/58 under statens järnvägars fond *dels* anvisa i motionen angivna investeringsanslag, om tillhopa 347 381 000 kr., *dels* ock till förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg *m. m.* beräkna ett investeringsanslag av 7 000 000 kr;

dels ock en likaledes av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.* väckt motion (II: 242), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i enlighet med det av vattenfallsstyrelsen upprättade förslaget för budgetåret 1957/58 under statens vattenfallsverks fond anvisa investeringsanslag om sammanlagt 390 mkr.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet. I den investeringsplan för kommunikationsverken som godkändes av fjolårets riksdag förutsattes den ramreglerade medelsförbrukningen under innevarande budgetår uppgå till 908,0 mkr. exklusive medelsförbrukningen för en eventuell storflygplats. För ej ramreglerade investeringar beräknades en medelsförbrukning av 2,3 mkr., vartill senare kommit 0,33 mkr. för televisionsändamål. I samband med sina *petita* för budgetåret 1957/58 har nu telestyrelsen hemställt om viss utökning av den för innevarande budgetår fastställda ramen för televerkets investeringar, varigenom den volymmässiga omfattning av verksamheten som närmast svarar mot den fastställda ramen vid oförändrat penningvärde skulle uppnås. Styrelsen har samtidigt hemställt om härför erforderlig medelsanvisning på tilläggsstat. Även järnvägsstyrelsen har äskat sådan medelsanvisning för möjliggörande av förutsatta förstärkningar av vissa anslag —

detta dock vid bibehållande av oförändrad ram. Departementschefen har emellertid med hänsyn till det samhällsekonomiska läget ej ansett sig kunna tillstyrka vare sig någon höjning av investeringsramen för televerket eller någon medelsanvisning på tilläggsstat för de båda nämnda verken. För statens järnvägars del anses dock möjligheter föreligga att i annan ordning tillgodose de framförda önskemålen. Till frågan härom återkommer utskottet under punkten 4 i det följande.

De rambegränsade investeringarna under innevarande budgetår upptagas följaktligen med oförändrat 908,0 mkr. Inklusive posten för övriga investeringar om 2,3 mkr., innebärande en minskning med 0,3 mkr. i förhållande till vad tidigare förutsatts, skulle totalt för kommunikationsverkens investeringar upptagas ett belopp av 910,3 mkr.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår ha verksstyrelserna räknat med en sammanlagd investeringsvolym av 1 161,6 mkr., varav 1 103,0 mkr. för ramreglerade investeringar eller en ökning av dessa med ca 195 mkr. Av sistnämnda ökning falla 1 mkr. på postverket, 48 mkr. på televerket, 70 mkr. på statens järnvägar, 64 mkr. på vattenfallsverket, 3 mkr. på luftfartsverket och 10 mkr. på förrådsfonden. Av ökningen på övriga anslag, ca 56 mkr., falla ca 8 mkr. på televerket och 48 mkr. på vattenfallsverket.

Vid den prövning av verksstyrelsernas äskanden som skett inom kommunikationsdepartementet har, enligt vad som anföres i statsverkspropositionen, en höjning av den totala ramen för verkens investeringar framstått som i och för sig angelägen dels för att möjliggöra en höjning av verkens kapacitet till en nivå, som bättre än den nuvarande står i överensstämmelse med efterfrågan på verkens tjänster, dels för att kompensera under fjolåret inträdda prisstegringar. Å andra sidan har kravet på en fortsatt restriktiv ekonomisk politik medfört, att betydande nedskärningar av verksstyrelsernas äskanden måst eftersträvas. Detta oaktat ha de överväganden som skett resulterat i en uppräknig av de rambegränsade investeringarna från 897,9 mkr. för innevarande år — exklusive investeringar för utbyggnad av rundradioverksamheten, vilka fr. o. m. nästa budgetår föreslås läggas utanför ramregleringen — till 945,0 mkr. för budgetåret 1957/58, det vill säga med ett nominellt belopp av 47,1 mkr.

Den av Kungl. Maj:t sålunda föreslagna investeringsramen medför för vattenfallsverkets och statens järnvägars del en ökning i förhållande till innevarande år med 34 resp. 13 mkr., medan beträffande televerket och luftfartsverket höjningarna begränsas till 3 resp. 1 mkr. För postverket och för väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond åter föreslås minskningar om 1 resp. 3 mkr. De ej ramreglerade anslagen ha upptagits med 10,5 mkr. för investeringar i rundradio, med 10 mkr. till förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen och med 2 mkr. till förberedelsearbeten för ett atomkraftvärmeverk samt med preliminära belopp av 3,9 mkr. för televisionsradioanläggningar, 7 mkr. för förvärv av Stockholm—Nynäs järn-

väg m. m. och 25 mkr. för utbyggnad av en storflygplats. Den sammanlagda medelsförbrukningen under kommunikationsverkens kapitalfonder nästa budgetår skulle därmed komma att öka från 910,3 mkr. till 1 003,4 mkr. För finansiering av detta program ha av Kungl. Maj:t anslag äskats med sådana belopp, att de jämte förutsedda behållningar motsvara den för respektive utgiftsändamål föreslagna medelsförbrukningen.

Såsom departementschefen framhållit har den fortgående ökningen i efterfrågan på verkens prestationer i förening med eftersläpningen i investeringshänseende lett till bristsituationer i skilda avseenden. För televerkets del är sålunda kön av abonnenter, som väntar på att få telefon inkopplad, alltjämt onormalt stor, varjämte vissa rikstelefonvior äro överbelastade, medförande långa väntetider för samtal. Beträffande järnvägarna har bl. a. den koncentration av trafiken till vissa huvudlinjer som skett medfört en överbelastning av de större bangårdarna med stora svårigheter i avseende å såväl gods- som persontrafiken som följd. Den föreliggande kapacitetsbristen anses vidare medföra risk för att transportarbetet på ett ur samhällsekonomisk synpunkt ofördelaktigt sätt övergår till andra transportmedel. Vad beträffar kraftförsörjningen har den ogynnsamma utvecklingen av förhållandet mellan elkonsumention och vattenkraftproduktion medfört kostnadsfördyringar samt risk för ransonering under vissa år. Även med avseende å luftfartstrafiken föreligger angelägna utbyggnadsbehov.

Mot bakgrund av angivna förhållanden finner utskottet den föreslagna höjningen av den totala investeringsramen välmotiverad. Ett än bättre tillgodoseende av behoven på förevarande områden vore ur skilda synpunkter önskvärt. Med hänsyn till de omfattande och angelägna investeringsbehov som föreligga även på andra samhällsområden samt det begränsade utrymmet för deras tillgodoseende framstå dock vissa begränsningar av jämväl kommunikationsverkens investeringar som ofrånkomliga. Utskottet har därför funnit sig böra godtaga den av Kungl. Maj:t förordade investeringsramen för nästa budgetår. I detta sammanhang vill dock utskottet starkt understryka önskvärdheten av att ramregleringen så snart ske kan avvecklas, så att av riksdagen beviljade anslag helt kunna utnyttjas. Den avvägning inom den totala medelsförbrukningsramen som skett, med tyngdpunkten på de för en stegrad industriproduktion särskilt nödvändiga investeringarna i kraftverksbyggnader och järnvägar, finner utskottet i princip riktig. Utskottet vill emellertid i anslutning härtill framhålla, att den för televerket föreslagna investeringsramen reellt innebär en sänkning. Då de gångna årens investeringsbegränsningar medfört stora svårigheter för verkets planering av erforderliga utbyggnader ävensom olägenheter för allmänheten, förutsätter utskottet, att en ytterligare nedpressning av verkets investeringar till följd av de materielpris- och lönestegringar som kunna inträda under år 1957 om möjligt undvikas.

Till frågan om anvisandet av de anslag som erfordras för ett genomförande av den förordade investeringsplanen för nästa budgetår återkommer utskottet under respektive punkter i det följande.

Av utskottets sålunda intagna ståndpunkt följer, att utskottet icke kan ansluta sig till de i motionerna II: 240 och II: 242 framförda yrkandena, innebärande viss utvidgning av de i förenämnda plan förutsatta medelsförbrukningsramarna. I överensstämmelse härmed kommer utskottet att under vederbörande punkter i det följande yrka avslag på ifrågakvarande motioner.

Slutligen får utskottet i förevarande sammanhang anmäla, att utskottet intet har att erinra mot att — på sätt departementschefen föreslagit — kraftverksanslagen sammanföras till ett kollektivt anslag. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet därvid, att även i fortsättningen vattenfallsstyrelsens investeringsplaner redovisas på ett sådant sätt, att de i anslaget ingående olika delprojekten kunna särskiljas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anför.

Statens affärsverksfonder

Postverket

2:o) Postverkets anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 10—18) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 under postverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 2 903 000 kr.

I skrivelse den 30 augusti 1956 har *generalpoststyrelsen* framlagt sina petita för budgetåret 1957/58. I skrivelsen redovisas följande sammanställning av de under postverkets fond anvisade anslagen för budgetåren 1954/55—1956/57 jämte styrelsens äskanden för nästa budgetår.

	1954/55	1955/56	1956/57	Äskanden 1957/58
	t usental kronor			
Posthus m. m.	8 000	4 000	1	2 000
Förvärv av fastigheter	1 800	1 395	300	400
Anskaffning av automobiler m. m.	100	1 500	1 100	700
Postverkets diligenstrafik				
Garagebyggnader m. m.	800	1 800	200	600
Anskaffning av bilmateriel	1 200	1 500	1 100	1 200
Förvärv av billinjer	700	1 000	900	500
Postverkets dispositionsanslag	200	700	1 000	—
Summa	12 800	11 895	4 601	5 400

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 11—16).

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit ett gemensamt utlåtande över generalpoststyrelsens, telestyrelsens, vattenfallsstyrelsens och luftfartsstyrelsens äskanden (s. 16 och 17).

Departementschefen erinrar bl. a. om att han enligt investeringsplanen för kommunikationsverken räknat med en medelsförbrukning av 7 mkr. under nästa budgetår. Beträffande fördelningen i stort av detta belopp på de olika anslagsändamålen får utskottet hänvisa till en på s. 17 i propositionen intagen tabell. I övrigt anför departementschefen följande.

Medelsförbrukningen under anslaget till Posthus m. m. har sålunda tagits upp med ett belopp, som är 400 000 kr. lägre än vad styrelsen äskat. Nedskärningen torde komma att gå ut över den beslutade tillbyggnaden av postverkets industrianläggningar i Ulvsunda, för vars påbörjande under nästa budgetår styrelsen beräknat ett belopp av 1 250 000 kr. Tiden för byggnadsarbetenas påbörjande får alltså förskjutas något under budgetåret. De övriga begränsningar, som ansetts nödvändiga för att postverkets investeringar skall kunna hållas inom den förordade ramen för nästa budgetår, har fördelats med 300 000 kr. på anslaget Inköp av fastigheter, 100 000 kr. på anslaget till Anskaffning av automobiler, 100 000 kr. på anslaget till Garagebyggnader m. m., 1 000 000 kr. på anslaget till Förvärv av billinjer samt 100 000 kr. på dispositionsanslaget.

Anslagsbeloppen för nästa budgetår har bestämts med ledning av den uppskattade medelsförbrukningen jämte beräknad ingående behållning på de olika anslagen. Anslagen till Inköp av fastigheter, Förvärv av billinjer samt Postverkets dispositionsanslag har därvid kunnat uppföras med endast formella belopp. De av mig förordade anslagen uppgå totalt till 2,9 milj. kr.

Utskottet. Enligt generalpoststyrelsens beräkningar skulle postverkets investeringar under nästa budgetår komma att uppgå till ett sammanlagt belopp av 9 mkr., vilket skulle kräva nya investeringsanslag om tillhoppa 5,4 mkr. Såsom av den under föregående punkt lämnade redogörelsen framgår har emellertid departementschefen förordat, att postverkets medelsförbrukningsram fastställs till 7 mkr., vilket skulle förutsätta nya anslag å 2,9 mkr. I förhållande till generalpoststyrelsens förslag innebär detta en begränsning av medelsförbrukningen under följande anslag med nedan nämnda belopp, nämligen Posthus m. m. 400 000 kr., Inköp av fastigheter 300 000 kr., Anskaffning av automobiler m. m. 100 000 kr., Garagebyggnader m. m. 100 000 kr., Förvärv av billinjer 1 000 000 kr. samt Postverkets dispositionsanslag 100 000 kr.

Under föregående punkt har utskottet redan anmält, att utskottet ansett sig böra godtaga den av Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagna medelsförbrukningsramen för postverket. Mot den av departementschefen här förordade fördelningen av postverkets investeringar på olika utgiftsändamål samt anslagsberäkningen har utskottet inte funnit anledning till erinran. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må för budgetåret 1957/58 under postverkets fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. <i>Posthus m. m.</i>	500 000 kr.
2. <i>Inköp av fastigheter</i>	1 000 »
3. <i>Anskaffning av automobiler m. m.</i>	700 000 »
4. <i>Garagebyggnader m. m.</i>	500 000 »
5. <i>Anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen</i>	1 200 000 »
6. <i>Förvärv av billinjer</i>	1 000 »
7. <i>Postverkets dispositionsanslag</i>	1 000 »

Televerket

3:o) **Televerkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (punkt 3, s. 19—52) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 under televerkets fond dels anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 265 mkr., dels ock i avbidan på särskild proposition i ämnet till Televisionsradioanläggningar beräkna ett investeringsanslag av 3,9 mkr.

I skrivelse den 31 augusti 1956 har *telestyrelsen* hemställt om anslag för budgetåret 1957/58. Styrelsen har därjämte i en särskild skrivelse nämnda dag gjort framställning om vissa medel på tilläggsstat för budgetåret 1956/57.

Inledningsvis har styrelsen lämnat vissa i propositionen (s. 19 och 20) intagna tabellariska uppgifter rörande *utvecklingen av televerkets rörelse under budgetåret 1955/56*, mätt i antalet telefonapparater, telexabonnemang, radiolicenser samt taxerade samtal, telegram och teleskrivningar.

I fråga om telefonabonnemangen framhåller styrelsen, att en viss nedgång i nettoökningen av nya abonnemang skett under budgetåret 1955/56, varvid nedgången varit särskilt märkbar under senare delen av budgetåret. Sålunda nytecknades under denna tid 64 000 abonnemang mot 95 000 under motsvarande tid ett år tidigare. En av anledningarna till nedgången är enligt styrelsens mening den i december 1955 beslutade höjningen av inträdesavgiften för huvudabonnemang från 200 till 300 kr. Men även frånsatt denna höjning torde man med hänsyn till avtagande befolkningsökning och småningom inträdande mättnad på telefonområdet ha att förutse en viss nedgång gentemot det rekordartat stora antalet under tidigare år. Styrelsen framhåller vidare, att trots en nedgång även i antalet väntande abonnenter ett onormalt stort antal nya abonnenter alltjämt måste vänta alltför länge på inkoppling. Sålunda hade den 1 oktober 1956 19 400 nyanmälda abonnenter icke kunnat inkopplas inom tre månader.

En sammanställning av telestyrelsens äskanden å tilläggsstat för innevarande budgetår och å riksstat för budgetåret 1957/58 med de för budgetåren 1954/55—1956/57 anvisade anslagen visar följande belopp.

	1954/55	1955/56	1956/57		1957/58 äskanden
			anvisat å riksstat	äskat å tilläggsstat	
t u s e n t a l k r o n o r					
Telefonstationsbyggnader m. m.	7 300	7 500	7 700	—	11 800
Förrådsbyggnader m. m.	1 400	—	1 000	—	1 600
Inköp av fastigheter	—	100	300	—	1 800
Telefon- och telegrafanläggningar	191 000	192 200	227 800	7 500	260 150
Radioanläggningar för televerket	5 400	10 850	11 450	—	16 850
Radioanläggningar för luftfarten	500	500	1 070	—	2 800
Försvarsberedskap vid televerket	950	2 700	1 650	—	4 050
Televerkets dispositionsanslag	—	6 500	4 000	—	6 500
Övrigt	—	—	330 ¹	—	4 000 ²
Summa	206 550	220 350	255 300	7 500	309 550

Styrelsen understryker de svårigheter, som uppkommit — och som för varje år på senare tid förvärrats — genom att investeringarna vid televerket efter kriget icke ha kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen. Vid bedömandet av styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1957/58 måste hänsyn tagas till att det uppdämnda behovet av nyanläggningar undan för undan blivit allt större. I likhet med vad som skett under de närmast föregående åren framhåller styrelsen även, att de kostnader som nedläggas på den pågående automatiseringen av telefontrafiken förutom den standardförbättring som den innebär, utgöra en mycket fördelaktig kapitalplacering. I detta sammanhang erinrar styrelsen om att televerket kunnat bära de generella höjningar av de anställdas löner som genomförts under de två senaste åren och som uppgått till nära 50 mkr. per år, utan att taxorna därför behövt höjas. Att så kunnat ske måste i hög grad tillskrivas den fortgående rationalisering av telefontrafiken som automatiseringen innebär. Avlöningar till telefonister och växelstationsföreståndare ha numera stigit så mycket, att televerket gör mycket betydande förluster på den lokala telefonrörelsen vid manuella stationer. Inom sådana centralstationsområden, där flertalet abonnenter äro anslutna till manuella stationer, går den lokala telefonrörelsen numera med en förlust av 50—150 kronor per apparat och år. De största förlusterna uppstå vid manuella växelstationer, d. v. s. på landsbygdsabonnenter. Dessa siffror ge en antydning om vilka taxehöjningar, som skulle ha varit nöd-

¹ Avser televisionsanläggningar.

² Exklusive televisionsanläggningar.

vändiga, om man inte genom automatisering av stationerna kunnat förbättra det ekonomiska resultatet av den lokala telefonrörelsen.

Genom de stora avskrivningar, som göras på televerkets anläggningar, ha lånemedel endast i relativt ringa utsträckning behövt tagas i anspråk för finansiering av televerkets anläggningsarbeten. Under de senaste fem åren ha lånemedel endast behövt anlitas intill 38, 40, 36, 32 resp. 26 % för täckande av de totala anläggningskostnaderna. För budgetåret 1956/57 beräknas motsvarande andel komma att sjunka till under 20 %. Även vid bifall till styrelsens nu föreliggande anslagsäskanden kommer televerket självt att kunna finansiera omkring två tredjedelar av de totala investeringarna.

Under punkten Radioanläggningar för televerket har bl. a. en redogörelse lämnats för en inom Radiotjänst verkställd prognos för Radiotjänsts kostnader under femårsperioden 1957/58—1961/62 samt för en av särskild utredningsman gjord utredning rörande radiorörelsens framtida budget- och utbyggnadsfrågor. I sistnämnda utredning har bl. a. behandlats radiorörelsens finansieringsfrågor under åren fram t. o. m. 1961/62. Utredningsmannen har därvid granskat läget vid olika licensavgifter samt olika alternativ i fråga om finansiering av utlandsprogram m. m. och av radiohus. I fråga om kostnaderna för programproduktionen har utredningsmannen utgått från siffrorna i förenämnda femårsprognos, i vilken man beträffande inventarier endast räknat med en årlig avskrivning av 30 %. Utredningsmannen har emellertid framlagt även en alternativ beräkning med 100 % avskrivning av alla nyinvesteringar. Utredningsmannen erinrar härvid om att riksräkenskapsverket hos Kungl. Maj:t i utlåtande den 29 maj 1956 över Radiotjänsts framställning om förskott å på budgetåret 1956/57 belöpande radiomedel förordad avskrivning med 100 % av företagets samtliga investeringar. Vad gäller televerkets driftkostnader, investeringar i rundradioanläggningar och radiohus samt beräkningen av licensantalet baseras utredningsmannens kalkyler på uppgifterna i femårsprognosen. Alternativa beräkningar ha lagts fram dels för det fall att särskilt statsanslag beviljas för kortvägs-sändningar till utlandet m. m., dels för den hittills gällande ordningen, att kostnaderna för sådana program bestridas av licensintäkter.

En utgångspunkt för utredningsmannen har varit, att driftkostnads-kalkylerna för Radiotjänst och televerket utgöra ett fast underlag i de olika diskuterade finansieringsalternativen. Televerkets och byggnadsstyrelsens investeringskostnader bli däremot beroende av vad som vid olika alternativ återstår, sedan behovet av medel för driftkostnaderna tillgodosetts. Därvid har utredningsmannen dock förutsatt, att utbyggnaden av driftapparaten skall fullbordas under den tid, som återstår intill utgången av budgetåret 1961/62.

Vad beträffar radiohusen, som icke torde hinna färdigställas till utgången av budgetåret 1961/62 och för vilka en kostnadsplan ännu icke utlagts, ha gjorts uppskattningsmässiga antaganden om medelsbehovet under de kommande fem budgetåren.

Sju alternativ för licenshöjningar med olika belopp och vid skilda tidpunkter ha framlagts av utredningsmannen och presenterats i olika tabeller. I propositionen redovisas två av alternativen, nämligen licenshöjning fr. o. m. den 1/7 1957 till 25 kr. resp. 30 kr.; siffrorna avse det fall, att kostnaderna för utlandsprogram etc. inkluderas i driftkostnaderna och att inventarierna avskrivs med 100 %. I tabellen tages jämväl upp det i 5-årsprogrammet beräknade investeringsbehovet för rundradioanläggningar och radiohus under perioden.

Beloppen anges i mkr.

	Driftutgifter			Inkomster		Återstår till investeringar		Investeringsbehov		
	Ra- diotj.	Telest.	S:a	Licens 25 kr.	Licens 30 kr.	Vid licens 25 kr.	Vid licens 30 kr.	Telest.	Bygg- stn.	S:a
1957/58	34,7	14,5	49,2	58,1	65,5	8,9	16,3	12,7	3,0	15,7
1958/59	40,1	15,2	55,3	65,0	78,0	9,7	22,7	19,3	7,5	26,8
1959/60	43,2	15,8	59,0	66,0	79,2	7,0	20,2	17,1	10,0	27,1
1960/61	46,3	16,9	63,2	67,0	80,4	3,8	17,2	13,9	10,0	23,9
1961/62	49,1	17,1	66,2	68,0	81,6	1,8	15,4	9,0	10,0	19,0
	213,4	79,5	292,9	324,1	384,7	31,2	91,8	72,0	40,5	112,5

Utredningsmannen har ifrågasatt, om icke självfinansieringsprincipen bör frångås såtillvida, att radiohusen få uppföras med av staten upplånade medel på sätt som normalt sker i fråga om övrig statlig byggnation. Skulle så ske, kunde statsmakterna begränsa licenshöjningen till 25 kronor den 1 juli 1957 och 30 kronor senast den 1 juli 1959, om kostnaderna för utlandsprogram m. m. fortfarande skola belasta radiobudgeten. För övrigt förordas bl. a., att en särskild fond för rundradiomedlen inrättas. Medlen å denna fond, som skulle förvaltas av statskontoret, skulle efter beslut av Kungl. Maj:t disponeras för rundradiorörelsens behov.

Radiotjänsts styrelse anser sig i nuvarande läge icke kunna frångå självfinansieringsprincipen. Styrelsen finner utredningen ge vid handen, att licensavgiften bör höjas till 30 kr. den 1 juli 1957. Därest statsmakterna fr. o. m. nästa budgetår icke överta kostnaderna för utlandsprogrammet, hälften av skolradion, radiomottagare för skolor, väderleksrapporter och fria blindlicenser, torde en ytterligare höjning av licensavgiften till 35 kr. komma att aktualiseras omkring 1960. Styrelsen betonar angelägenheten av att fonderingsmöjligheter skapas för rundradiorörelsen.

För en närmare redogörelse för förenämnda femårsprognos för rundradiorörelsen ävensom för telestyrelsens anslagsäskanden i övrigt torde få hänvisas till propositionen (s. 23—45).

Över telestyrelsens petita ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *byggnadsstyrelsen* (s. 45 och 46).

Departementschefen har till en början behandlat frågan om utgifter och inkomster för ljudradion och härutinnan anfört följande.

I propositionen 1955: 146 angående införande av ett andra program i den svenska rundradion m. m. förordades, att av radiolicensmedlen skulle bestridas icke endast årskostnaderna för produktion och distribution av rundradio-programmen, utan även investeringarna för radiorörelsen. Finansieringsmetoden, som innebär att anläggningskostnaderna omedelbart avskrivs till 100 %, skulle omfatta investeringar i såväl radioanläggningar som radiohus. I propositionen föreslogs vidare en höjning av radiolicensen med 5 kr. till 20 kr. Denna höjning sades vara tillräcklig för en första etapp, omfattande arbeten under de första tre åren av utbyggnadsprogrammet. Vad i propositionen sålunda föreslogs föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

De för nästa budgetår framlagda anslagsframställningarna om medel för rundradiorörelsen omfattar utgifter om tillhoppa 67,2 milj. kr., medan licensinkomsterna vid oförändrad licensavgift beräknats uppgå till 50,8 milj. kr. En höjning av licensavgiften till 30 kr. fr. o. m. den 1 juli 1957 har föreslagits för att utgifterna skall kunna finansieras.

Orsaken till att utgifterna nu beräknas till ett avsevärt högre belopp, än som var förutsett då förslaget om den nu gällande licensavgiften lades fram, är delvis att söka i de prisstegringar, som ägt rum sedan den s. k. dubbelprogramutredningen gjorde sina kalkyler. Därjämte har radiotjänst ansett sig böra ikläda sig vissa utgifter, som inte ingick i utredningens beräkningar, t. ex. för ökade kostnader för personalens pensionering samt för upprustning och förnyelse av företagets materiel och organisation. Slutligen har radiotjänst ansett nödvändigt att ge program 2 en högre kvalitativ standard än vad som var förutsett i dubbelprogramutredningen, som räknade med att detta program huvudsakligen skulle bestå av repriser ur riksprogrammet. Lyssnarundersökningar och spontana reaktioner inför programmet gav enligt radiotjänst vid handen, att detta var nödvändigt för att programmet skulle slå igenom och lyssnarintresset icke dödas.

Även om några nedskärningar synes kunna göras i vissa av de kalkylerade utgiftsposterna, så är det uppenbart att en höjning av licensavgiften måste ske redan vid ingången av nästa budgetår, för att icke radiorörelsen skall åsamkas allvarligt avbräck. Jag utgår då från att självfinansieringsprincipen ej bör uppgivas. De skäl, som åberopades för införandet av denna princip — nämligen att rundradioinvesteringarna icke skulle kunna genomföras utan alltför stor tidsutdräkt om de skulle konkurrera om investeringsutrymmet med andra statliga investeringsändamål av hög angelägenhetsgrad — gäller alltjämt med oförminskad styrka.

Vid avvägningen av licenshöjningens storlek bör hänsyn tas till behoven under en längre tid än det allra närmaste budgetåret. Den femårsprognos, som lagts fram av radiotjänst, torde därvid kunna tas som utgångspunkt för ett resonemang. Vissa allmänna förutsättningar av principiell natur måste först preciseras.

Enligt ett uttalande av 1947 års riksdag borde kostnaderna för kortvågs-sändningar till utlandet, skolradio, väderleksrapporter och fria blindlicenser i princip bestridas från anslaget på riksstaten; frågan om överflyttning av utgifterna borde dock anstå, så länge licensmedlen lämnade överskott. Något sådant överflyttande har ej skett, utan ifrågavarande utgifter har hittills bekostats av radiolicensmedel. Frågan har nu aktualiserats av telestyrelsen och radiotjänst. För egen del anser jag, att licensavgiften nu — liksom varit fallet vid de två hittills gjorda licenshöjningarna efter år 1947 — bör höjas till sådant belopp, att kostnaderna för ifrågavarande verksamhetsgrenar av radiorörelsen kan rymmas inom ramen för licensinkomsterna.

Radiotjänst tillämnar f. n. den metoden för avskrivning av sina inventarier, att 30 % av det ingående bokförda värdet och av årets anskaffning årligen avskrivs. Riksräkenskapsverket har ansett, att anskaffningskostnaderna bör i sin helhet omedelbart påföras bolagets rörelse och bestridas av radiolicensmedel. Jag delar denna uppfattning. I enlighet härmed bör det årliga medelsbehovet för ny- och reinvesteringar i princip täckas av de löpande inkomsterna. Vid övergången till den nya avskrivningsmetoden kvarstår äldre inventarier till ett bokfört värde av 2,3 milj. kr. oavskrivna.

En ytterligare förutsättning vid diskussionen om licensavgiften bör vara, att de överskott, som kan uppstå vissa år, reserveras för rundradiorörelsens behov under andra år, då de löpande inkomsterna ej förslår till att täcka utgifterna.

För de närmaste fem budgetåren skulle driftutgifterna för programproduktion och distribution, beräknade enligt femårsprognosen under nyssnämnda förutsättningar, uppgå till sammanlagt (213,4 + 79,5) 293 milj. kr. Radiotjänst har därvid räknat med en fortsatt successiv utökning av programtiden utöver de 8 000 timmar, som dubbelprogramutredningen tagit upp för slutåret i sina kalkyler, så att den 1961/62 skulle uppgå till över 9 600 timmar. Televerkets investeringar i rundradioanläggningar har förts upp med inalles 72 milj. kr. Investeringar för radiohus i Stockholm och Göteborg, vilka kostnadsberäknats till totalt 50 resp. 6 milj. kr., har för femårsperioden beräknats till 40,5 milj. kr. De totala utgiftsbehoven av radiolicensmedel skulle alltså uppgå till (293 + 72 + 40,5) 405,5 milj. kr. Licensinkomsterna har beräknats till ca 324 milj. kr. vid en avgift om 25 kr. och ca 385 milj. kr. vid en avgift om 30 kr.

Vad angår utgiftssidan vill jag först uttala min anslutning till att ett radiohus i Stockholm kommer till utförande med början redan under nästa budgetår. Däremot torde radiohuset i Göteborg få anstå ännu en tid. För det förstnämnda projektet torde det icke vara realistiskt, att räkna med större medelsförbrukning under perioden än inemot 30 milj. kr. Även beträffande televerkets investeringar synes en överskattning av investeringsmöjligheterna föreligga. En medelsförbrukning för perioden av storleksordningen 60—65 milj. kr. torde bättre motsvara de resurser, som kan väntas stå till buds för dessa arbeten. Med dessa justeringar skulle utgifterna hållas inom gränsen för en avgift av 30 kr. Det bör emellertid påpekas, att löne- och prisstegringar endast inkalkylerats i viss del av kostnadsramen, nämligen när det gäller radiotjänsts driftkostnader.

Mot bakgrunden av det anförda vill jag biträda förslaget om en höjning av licensavgiften till 30 kr. den 1 juli 1957. Någon ytterligare höjning till 35 kr. mot slutet av femårsperioden, såsom radiotjänst förutsatt, anser jag dock ej böra ställas i utsikt. Rörelsen bör i stället anpassa sig under det tak, som den nya licensavgiften i förening med den fortgående ökningen av licensantalet kan ge. Endast om förändringar i penningvärdet, som mera väsentligt avviker från vad radiotjänst kalkylerat med, skulle inträffa, bör enligt min mening licensavgiften tas upp till omprövning. Det sagda innebär bl. a., att jag ej utan vidare vill sanktionera den fortsatta utvecklingen av sändningstidens längd, med vilken radiotjänst kalkylerat. Utrymmet inom ramen för licensinkomsterna och den inbördes avvägningen de olika behoven emellan får bli bestämmande för takten i utvecklingen av rörelsens olika grenar. Härvid måste, för att erforderlig stadga skall ernås i tillämpningen av självfinansieringsprincipen, enligt min mening förutsättas, att den hittills gällande ordningen för bestridande av kostnaderna för utlandsprogrammen etc. blir bestående.

För nästa budgetår beräknar jag i förevarande sammanhang utgifterna till följande belopp:

radiotjänsts programproduktion	34,0	milj. kr.
televerkets programdistribution	14,5	» »
televerkets investeringar	10,5	» »
byggnadsstyrelsens investeringar i radiohus .	1,5	» »
	Summa 60,5 milj. kr.	

Då inkomsterna vid den föreslagna licensnivån kan beräknas till 65,5 milj. kr., skulle för nästa budgetår ett överskott av radiolicensmedel om 5 milj. kr. föreligga. I avbidan på ett slutligt ställningstagande till radiotjänsts förslag rörande formerna för en fondering, vilket förslag f. n. är föremål för remissbehandling, förordar jag, att överskottet i televerkets räkenskaper redovisas som en separat post och icke inlevereras till statskontoret tillsammans med verkets andra överskottmedel, utan balanseras över till följande budgetår.

Det torde som vanligt få ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt fastställa storleken av radiotjänst och televerkets driftkostnader för rundradiorörelsen.

I och med att radiorörelsens budget i enlighet med det anförda ges fastare former och närmast får karaktären av en specialbudget, synes det under televerkets fond uppförda anslaget — vars rubrik torde ändras från Rundradioanläggningar till Ljudradioanläggningar — fr. o. m. nästa budgetår böra räknas vid sidan av televerkets investeringsram. Anslaget om 10,5 milj. kr. torde förslå bl. a. till provisoriska sändare i fem å sex av de återstående åtta planerliga FM-stationerna.

Till frågan om anslag till radiohuset i Stockholm återkommer jag i det följande vid anmälan av byggnadsstyrelsens äskanden under statens allmänna fastighetsfond.

Härefter har departementschefen övergått till att behandla televerkets rambegränsade investeringar och därvid inledningsvis erinrat om att televerkets investeringsram för innevarande budgetår, inklusive medelsförbrukningen å anslaget till Rundradioanläggningar om 10,1 mkr., uppgår till 250 mkr. samt att telestyrelsen under återopande av penningvärdeförsämringen hemställt om en vidgning av ramen med 9 mkr. och om anslag å tilläggsstat å tillhoppa 7,5 mkr.

Vidare erinras om att styrelsen för nästa budgetår begärt en från 250 till 297,75 mkr. ökad medelsförbrukning eller, med borträknande av de för ljudradioanläggningar avsedda beloppen, en ökning från 239,9 till 282,65 mkr. samt 8,6 mkr. vid sidan om de ramreglerade investeringarna till påbörjande av en sjökabel till England samt för inköp av vissa tomter m. m. Departementschefen förordar, såsom framgått av redogörelsen för investeringsplanen, en ram av 243 mkr., innebärande ett med 3,1 mkr. förhöjt belopp. Hur bl. a. medelsförbrukningen på de ramreglerade anslagen ungefärligen kommer att fördela sig under nästa budgetår framgår av en å s. 50 i propositionen intagen sammanställning. I övrigt har departementschefen anfört följande.

Den nu förordade investeringsramen — som på grund av inträdda kostnadsstegringar innebär en mindre volymmässig nedskärning i förhållande

till innevarande budgetårs ram — nödvändiggör, att vissa av de projekt, som upptagits i styrelsens petita, måste uppskjutas. Av de i investeringsplanen för telefonstationsbyggnaderna upptagna tretton nya företagen torde sålunda sex få tills vidare anstå. I fråga om anslaget till Riks- och landskablar måste arbetena med de utökade teleförbindelserna Stockholm—Norrköping—Katrineholm—Eskilstuna samt kabeln Häggenås—Strömsund uppskjutas, varjämte vissa andra arbeten måste begränsas till sin omfattning. Inkoppling av nya abonnentanläggningar torde inte kunna ske i hela den utsträckning, som styrelsen förutsatt. Beträffande anslaget till Radioanläggningar för luftfarten, för vilket en minskning med 700 000 kr. i förhållande till luftfartsstyrelsens äskande beräknats, torde nedskärningen komma att gå ut över en för Torslanda flygplats avsedd radaranläggning. Kostnaden för denna, 2 milj. kr., skulle enligt luftfartsstyrelsen lika fördelas på två budgetår. För att icke någon väsentlig försening i leveransen av denna för trafiksäkerheten viktiga anläggning skall behöva uppstå, bör luftfartsstyrelsen vara oförhindrad att lägga ut beställning på anläggningen för leverans under budgetåret 1958/59.

Beträffande sjökabeln till England har telestyrelsen begärt bemyndigande att med brittiska post- och teleförvaltningen träffa avtal om anskaffning och utläggning av densamma. Kabeln har kostnadsberäknats till 20 milj. svenska kronor, varav Sverige skulle betala hälften. Jag har ej något att erinra mot att telestyrelsen ingår det ifrågasatta avtalet.

Vad angår de vid sidan om investeringsramen begärda anslagen till inköp av vissa områden i Älvsjö och Farsta m. m. om tillhoppa 5,6 milj. kr. är jag — i avbidan på resultatet av pågående förhandlingar rörande dessa frågor — icke beredd att tillstyrka någon medelsanvisning för ändamålen.

För televisionsverksamhet är på innevarande budgetårs riksstat anslag uppförda om tillhoppa 5 milj. kr., varav 330 000 kr. anvisats under televerkets fond till Televisionsanläggningar. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 11 maj 1956 tillkallades två sakkunniga med uppgift att skyndsamt framlägga förslag rörande utbyggnaden av ett distributionsnät för överföring av televisionsprogram. Dessa sakkunniga — 1956 års televisionsutredning — har den 21 november 1956 framlagt ett betänkande med förslag till sådan utbyggnad. Beredningen av detta ärende är ännu ej avslutad. I avbidan på en särskild proposition i ämnet torde därför anslagen till televisionsverksamheten få uppföras med preliminärt beräknade belopp. För ändamålet beräknar jag sammanlagt 11 milj. kr. Därav torde 3 900 000 kr. avses för utbyggnaden av distributionsnätet. Rörande detta belopp, som bör uppföras under rubriken Televisionsradioanläggningar, gör jag hemställen under denna punkt. Anslagen till Lån för inköp av televisionsutrustning och Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader beräknar jag till 2 400 000 resp. 4 700 000 kr. Rörande dessa gör jag hemställen i annat sammanhang.

Anslagsbeloppen under televerkets fond har jag beräknat med utgångspunkt från, att de jämte vid ingången av nästa budgetår förefintliga reservationer skall jämnt täcka medelsförbrukningen, dock att dispositionsanslaget upptagits till ett belopp, som inbegriper en med hänsyn till anslagets ändamål skälig marginal. De av mig förordade anslagsbeloppen under fonden uppgår sammanlagt till 268,9 milj. kr.

Investeringarna i försvarsberedskap vid televerket torde som vanligt böra avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag för detta ändamål tillstyrkt ett avskrivningsanslag på driftbudgeten om 3 500 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.* (I: 183) och den andra inom andra kammaren av fru *Johansson* och fru *Löfqvist* (II: 245), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av årets statsverksproposition ville uttala, att någon höjning av radiolicensavgiften icke bör vidtagas för vissa i motionen omnämnda befolkningsgrupper;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Öhman m. fl.* (I: 271) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 335), i vilka hemställts, att riksdagen som sin mening måtte uttala, att någon höjning av radiolicensavgiften för närvarande icke skall genomföras.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna II: 245 och II: 335.

Utskottet. Anslagsframställningarna för nästa budgetår om medel för rundradiorörelsen omfatta utgifter om tillhoppa 67,2 mkr., medan licensinkomsterna vid oförändrad avgift beräknats uppgå till 50,8 mkr. En höjning av licensavgiften till 30 kr. fr. o. m. den 1 juli 1957 har därför föreslagits. Som anledning till att utgifterna nu beräknas till ett högre belopp än som förutsetts då 1955 förslaget om gällande licensavgift framlades har bl. a. angivits inträdda prisstegringar och vissa ökade omkostnader för Radiotjänst, såsom för personalpensionering, materielförnyelse m. m., samt nödvändigheten att ge program 2 en högre kvalitativ standard än vad som tidigare förutsatts.

Departementschefen, som tillstyrkt den föreslagna avgiftshöjningen, säger sig därvid utgå från att självfinansieringsprincipen ej uppgives. Nämda princip innebär bl. a. att, i enlighet med det beslut om införande av ett andra program i den svenska rundradion som fattades av 1955 års riksdag, icke endast årskostnaderna för produktion och distribution av rundradioprogrammen utan även investeringarna för radiorörelsen skola bestridas med licensmedel. Anläggningskostnaderna skola avskrivas omedelbart till 100 procent och investeringarna avses omfatta såväl radioanläggningar som radiohus. Departementschefen anser vidare, att licensavgiften bör höjas till ett sådant belopp att — i likhet med vad som varit fallet vid de senaste två licenshöjningarna men i motsats dock till ett av 1947 års riksdag gjort uttalande — kortvågssändningar till utlandet, skolradio, väderleksrapporter och fria blindlicenser kunna bestridas inom ramen för licensinkomsterna. Beträffande inventarier anses det årliga medelsbehovet för ny- och reinvesteringar i princip böra täckas av löpande inkomster. Slutligen förutsätts de överskott som kunna uppstå vissa år reserveras till andra år, då de löpande inkomsterna ej förslå till att täcka utgifterna.

Enligt den i statsverkspropositionen redovisade femårsprognosen för rundradioverksamheten för de fem närmaste budgetåren skulle driftutgifterna för programproduktion och distribution under nämnda förutsättningar upp-

gå till sammanlagt 293 mkr., varvid Radiotjänst räknat med en fortsatt successiv ökning av programtiden så att den 1961/62 skulle uppgå till över 9 600 timmar mot för innevarande budgetår förutsatta 6 100 timmar och för budgetåret 1957/58 beräknade 7 330 timmar.

Härtill komma investeringar för televerket i rundradioanläggningar om 72 mkr. och för radiohus i Stockholm och Göteborg — kostnadsberäknade till 50 resp. 6 mkr. — om 40,5 mkr. för femårsperioden. De totala utgiftsbehoven skulle därmed uppgå till 405,5 mkr., medan licensinkomsterna beräknats till ca 385 mkr. vid den föreslagna avgiften av 30 kr. Departementschefen, som anser uppförandet av ett radiohus i Stockholm böra påbörjas redan nästa budgetår, medan radiohuset i Göteborg bör anstå någon tid, räknar emellertid icke med större medelsförbrukning under perioden än 30 mkr. för radiohusen och 60 à 65 mkr. för televerkets investeringar. Detta skulle möjliggöra, att de totala utgifterna hållas inom gränsen för en avgift av 30 kr. Den av Radiotjänst förutsatta ytterligare höjningen till 35 kr. mot slutet av femårsperioden anses vidare ej böra ske. I stället säges en anpassning böra komma till stånd av rörelsens omfattning mot den inkomstram som den nya licensavgiften utgör.

De totala utgifterna för rundradiorörelsen för nästa budgetår beräknas av departementschefen till ca 60,5 mkr., medan inkomsterna vid den höjda nivån beräknas till ca 65,5 mkr. Överskottet föreslås skola redovisas som en separat post i televerkets räkenskaper och balanseras över till följande budgetår. Det definitiva fastställandet av Radiotjänsts och televerkets driftkostnader för rundradiorörelsen förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t. Slutligen föreslås det under televerkets fond uppförda anslaget om 10,5 mkr. — med den från Rundradioanläggningar till Ljudradioanläggningar ändrade rubriken — fr. o. m. nästa budgetår räknas vid sidan av televerkets investeringsram.

Utskottet vill uttala sin tillfredsställelse med det sålunda framlagda förslaget om en specialbudget för ljudradiorörelsen. Den självfinansieringsprincip som därvid föreslagits få tillämpas finner utskottet också innebära en sund och riktig finansieringsmetod. Ej heller har utskottet funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i detta sammanhang i övrigt anfört och förordat rörande licensavgiftens storlek m. m.

Av utskottets sålunda intagna ståndpunkt följer, att utskottet ej kan biträda de i motionerna I: 183 och II: 245 samt I: 271 och II: 335 framställda yrkandena. Vad beträffar förslaget i de båda förstnämnda motionerna att någon höjning av licensavgiften ej skall ske för vissa pensionärsgrupper vill utskottet erinra om att utskottet vid 1955 års riksdag, i anledning av då väckta motioner, ingående prövade berörda fråga. Utskottet fann därvid sakligt bärande skäl för en sålunda föreslagen differentiering av radioabonnenterna ej föreligga. Dessutom framhölls att en sådan åtgärd skulle leda till ett icke oväsentligt administrativt merarbete. Någon anledning till ändrat ståndpunkttagande i denna fråga föreligger enligt utskottets mening ej. Vad åter beträffar yrkandet i motionerna I: 271 och II: 335 om bibe-

hållande av licensavgiften vid dess nuvarande höjd genom ett frångående av självfinansieringsprincipen vill utskottet även framhålla, att som skäl för införandet av nämnda princip främst åberopades att rundradioinvesteringarna icke skulle kunna genomföras utan alltför stor tidsutdräkt om de skulle konkurrera om investeringsutrymmet med andra statliga investeringsändamål av hög angelägenhetsgrad. Enligt utskottets mening torde detta ha sin giltighet även i dagens läge.

Till frågan om anvisande av medel för det nya radiohuset i Stockholm återkommer utskottet under punkten 8 i det följande.

Beträffande televerkets rambegränsade investeringar har, såsom tidigare under punkten 1 nämnts, departementschefen förordat en ram av 243,0 mkr. mot av telestyrelsen begärda 282,65 mkr. varvid dock av styrelsen utom ramen begärda medel om 3 mkr. för påbörjande av en sjökabel till England förutsatts ingå i rambeloppet. Den sålunda förordade ramen — som volymmässigt innebär en nedskärning i förhållande till nu gällande ram — innebär i relation till styrelsens förslag att ett antal nya telefonstationsbyggnader tills vidare få anstå, varjämte arbetena med utökade teleförbindelser delvis måste uppskjutas. Ej heller kan inkoppling av nya abonnentanläggningar ske i förutsatt omfattning.

Av telestyrelsen vid sidan om ramregleringen begärda anslag om tillhoppa 5,6 mkr. till inköp av vissa områden i Älvsjö och Farsta m. m. förklarar sig departementschefen f. n. ej heller beredd att tillstyrka.

För genomförandet av det av Kungl. Maj:t föreslagna programmet ha äskats anslag om tillhoppa 265,0 mkr. Härutöver föreslås i avbidan på särskild proposition i ämnet anslag till televisionsverksamheten uppföras med preliminärt 11 mkr., varav till Televisionsanläggningar 3,9 mkr., upptagna under förevarande punkt, och till Lån för inköp av televisionsutrustning 2,4 mkr. samt till Bidrag till televisionsverksamhetens driftkostnader 4,7 mkr., vilka senare anslag upptagas i annat sammanhang.

Utskottet, som visserligen under punkten 1 i det föregående uttalat, att det funnit sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag i fråga om investeringsramen för televerket för nästa budgetår, vill i detta sammanhang dock erinra om de stora svårigheter investeringsbegränsningarna under de gångna åren medfört för verkets del, beroende bl. a. på den långsiktiga planläggning som måste föregå dess anläggningsarbeten. Till följd härav har ett tillgodoseende i den utsträckning som vore önskvärd av kraven på teleinstallationer och -förbindelser ej blivit möjligt. Den såväl företagsekonomiskt som i övrigt fördelaktiga automatiseringen av telefontrafiken har sålunda ej heller kunnat komma till stånd i avsedd omfattning. Utskottet vill mot bakgrund av det anförda framhålla önskvärdheten av att påtalade olägenheter i fortsättningen skänkas större beaktande. Vidare förutsätter utskottet, såsom under punkten 1 anförts, att en ytterligare nedpressning av televerkets investeringar till följd av de materiellpris- och lönestegringar som kunna inträda under år 1957 om möjligt undvikas.

Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar och förslag i övrigt ha icke givit utskot-

tet anledning till erinran, vilket även innebär, att utskottet tillstyrker det begärda bemyndigandet för telestyrelsen att med brittiska post- och teleförvaltningen träffa avtal om anskaffning och utläggning av en sjökabel till England. Ej heller har utskottet något att erinra mot att — på sätt departementschefen föreslagit beträffande det under televerkets fond uppförda anslaget till Radioanläggningar för luftfarten — beställning får utläggas av luftfartsstyrelsen på en för Torslanda flygplats avsedd radaranläggning.

Utskottet kommer framdeles att i särskilt utlåtande taga ställning till frågan om vissa anslag till televisionsverksamheten.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med avslag å motionerna I: 183 och II: 245 samt I: 271 och II: 335, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført rörande radiolicensavgiften;

II. att riksdagen må för budgetåret 1957/58 under televerkets fond anvisa följande investeringsanslag nämligen

1. Telefonstationsbyggnader m. m.	9 000 000 kr.
2. Förrådsbyggnader m. m.	1 000 000 »
3. Inköp av fastigheter	200 000 »
4. Riks- och landskablar m. m.	74 300 000 »
5. Telefon- och telegrafstationer	86 000 000 »
6. Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	65 600 000 »
7. Ljudradioanläggningar	10 500 000 »
8. Radioanläggningar för kommersiell trafik	1 500 000 »
9. Radioanläggningar för luftfarten	2 100 000 »
10. Försvarsberedskap vid televerket	3 500 000 »
11. Televerkets dispositionsanslag	11 300 000 »

Statens järnvägar

4:o) Statens järnvägars anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 53—74) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 under statens järnvägars fond dels anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 310 301 000 kr., dels ock i avbidan på särskild proposition i ämnet till Förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m. beräkna ett investeringsanslag av 7 mkr.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 8 oktober 1956 framlagt sina anslagsäskanden för nästa budgetår och därjämte i skrivelse den 18 oktober samma år hemställt om vissa medel å tilläggsstat för innevarande budgetår. Styrelsen har härvid inledningsvis berört en tioårsplan för investeringarna inom

statens järnvägar, som styrelsen tillställt 1955 års långtidsutredning. I denna plan, omfattande perioden 1955/56—1964/65, har man, framhåller styrelsen, förutsatt en medelsförbrukning av 379 mkr. för nästa budgetår. Därtill har styrelsen upptagit ett belopp av 20 mkr. för sådana nya järnvägsanläggningar och ombyggnader av smalspårslinjer m. m. som eventuellt kunna bli aktuella ehuru i så fall ur andra synpunkter än rent järnvägs-ekonomiska. Dessa medel ha inte ansetts böra inräknas i investeringsramen. Efter en noggrann omprövning av möjligheterna att i dagens läge av full sysselsättning kunna utföra arbeten och utlägga beställningar, har styrelsen bedömt en medelsförbrukning om ca 357 mkr. vara mera realistisk och möjlig att genomföra.

Styrelsen framhåller, att ökningen från innevarande budgetårs investeringsram 287 mkr. till 357 mkr. kan synas stor. Om hänsyn emellertid tages till att medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54 uppgick till ca 326 mkr., torde den nu föreslagna ökningen vara mindre än vad som motsvarar pris- och lönestegringarna sedan dess.

Härefter ha liksom tidigare år vissa uppgifter lämnats för de kvalitativa och kvantitativa brister, som enligt styrelsens uppfattning vidlåda dess trafikapparat. Härutinnan torde få hänvisas till vad i dessa avseenden redovisats vid utskottets redogörelse för innehållet i investeringsplanen för kommunikationsverken (s. 4) samt till propositionen (s. 53 och 54). Härefter framhåller styrelsen, att en snabb upprustning av trafikapparatens är nödvändig även för att kunna hålla driftkostnaderna nere. Bl. a. kommer den planerade arbetstidsförkortningen att kräva väsentligt större rationaliseringsinvesteringar i kostnadsreducerande syfte. En särskild undersökning vintern 1955—1956 utvisade, att ett genomförande av 45-timmars arbetsvecka skulle medföra behov av en personalökning vid statens järnvägar, motsvarande omkring 3 000 man. Kostnadsökningen härför skulle komma att uppgå till ca 45 mkr. per år. Då redan från juni månad 1956 en viss reglering av arbetstidsförhållandena överenskommits med Svenska järnvägsmannaförbundet som förskott på en kommande generell arbetstidsförkortning, har redan nu en del av den angivna kostnadsstegringen realiserats. Kunna kostnadssänkande investeringar ej kompensera ifrågavarande kostnadsökningar måste, betonar styrelsen, de ökade driftkostnaderna slå igenom i höjda taxor. Man riskerar då, att efterfrågan på järnvägens tjänster sjunker avsevärt under den förefintliga kapaciteten genom att trafiken söker sig till andra kommunikationsmedel medförande samhällsekonomiskt olämplig fördelning av trafiken och ökade kostnader bl. a. för vägväsendet.

En sammanställning av de för budgetåren 1954/55—1956/57 anvisade samt de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen under statens järnvägars fond, fördelade på huvudgrupper, visar följande.

	1954/55	1955/56	1956/57	Åskanden 1957/58
		tusental	kronor	
Byggnader och anläggningar	142 600	106 200	106 400	161 300
Rullande materiel	120 000	120 300	104 900	155 250
Sjöfartsmateriel	800	10 000	—	7 800
Biltrafik	9 200	9 200	9 100	9 330
Övrigt	18 200	21 000	20 000 ¹	23 500
Summa	290 800	266 700	240 400 ¹	357 180

Kungl. Maj:t har genom beslut den 14 september 1956 bemyndigat järnvägsstyrelsen dels att för permanent förstärkning av vissa investeringsanslag taga i anspråk sammanlagt högst 6 499 000 kr. av den vid ingången av budgetåret 1955/56 förefintliga behållningen å statens järnvägars dispositionsanslag och dels att för tillfällig förstärkning av vissa investeringsanslag taga i anspråk sammanlagt högst 8 302 000 kr. av de under budgetåret 1955/56 tillgängliga medlen å dispositionsanslaget. De tillfälliga anvisningarna, som utnyttjats intill ett belopp av 8 301 100 kr., ha återförts till dispositionsanslaget med anlitande av för budgetåret 1956/57 anvisade anslag.

Styrelsen räknar med att även under innevarande budgetår brister skola uppstå å ett antal anslag. Vid beräkning av anslagsbehovet för nästa budgetår utgår styrelsen från att förstärkningarna skola återföras till dispositionsanslaget.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 55—71).

Över styrelsens framställning har utlåtande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 71).

Departementschefen har inledningsvis anmält vissa omdisponeringar inom medelsförbrukningsramen för sistförflutna budgetår. Sålunda ha nio anslag fått förstärkas med totalt ca 14,8 mkr. genom dispositionsanslaget. De absolut och relativt sett största medelsöverföringarna ha kommit anslagen till Bangårdar och Signalsäkerhetsanläggningar till del; dessa ha förstärkts med 4,4 resp. 3,9 mkr. Att en forcering av arbetena under dessa anslag ansetts erforderlig sammanhänger dels med den starkt ökade godstrafiken, dels med de under budgetåret inträffade tågolyckorna och förseningarna. Härefter erinrar departementschefen om styrelsens redan i investeringsplanen berörda framställning om ett belopp av 6,1 mkr. på tilläggsstat för förstärkning av dispositionsanslaget, varigenom vid bibehållen ram behövligen medelstillskott till vissa anslag skulle bli möjliga. Departementschefen har emellertid ansett, att sådana omdisponeringar kunna ske utan ny medelsanvisning genom att det äskade beloppet överföres från den vid ingången av budgetåret 1956/57 å anslaget till Sjöfartsmateriel: Ny tåg färja fö-

¹ Härav har 6 100 000 kr. äskats å tilläggsstat.

refintliga behållningen — vilken icke torde komma att fullt utnyttjas under detta budgetår — till motsvarande behållning på anslaget till Bangårdar.

Härefter erinras vidare om att styrelsen för nästa budgetår föreslagit en medelsförbrukningsram om 356,6 mkr. och anslag om 357,2 mkr. men att ramen befunnits böra bestämmas till 300 mkr., innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 13 mkr. Den föreslagna fördelningen på olika anslagsgrupper, vilken skett efter samråd med styrelsen, framgår av en på s. 72 i propositionen intagen tabell. Departementschefen anför i anslutning härtill följande.

För anslagsgruppen Byggnader och anläggningar redovisas således en mindre minskning i förhållande till innevarande budgetår. Inom denna grupp har emellertid medelsförbrukningen på vissa anslag av särskild betydelse för kapaciteten och säkerheten ansetts böra ökas, såsom Bangårdar, Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden och Signalsäkerhetsanläggningar. Under gruppen Rullande materiel, som ökar med ca 14 milj. kr., redovisas betydande ökning på anslagen till personvagnar m. m. och godsvagnar, medan anslaget till anskaffning av lok minskar. Anslagsbehovet för Sjöfartsmateriel ökar med ca 10 milj. kr. på grund av betalningsutfallet för den under byggnad varande tåg färjan. En mindre ökning redovisas för anslagen till Biltrafik. Beträffande gruppen Övriga anslag beror minskningen om ca 7 milj. kr. i huvudsak på, att den direkta medelsförbrukningen på dispositionsanslaget beräknats till ett mindre belopp än för innevarande budgetår.

Järnvägsstyrelsen har, utan att för nästa budgetår taga upp medel för ändamålet, fört fram ett nytt elektrifieringsprojekt för principbeslut, nämligen sträckan Borås—Alvesta. Jag är för närvarande icke beredd att tillstyrka detta företag.

För förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m. torde, i avbidan på en särskild proposition i ämnet, ett preliminärt belopp om 7 milj. kr. böra beräknas vid sidan av de ramreglerade investeringarna.

De anslag, som blir erforderliga under budgetåret 1957/58, har under hänsynstagande dels till de förutsatta behållningarna vid ingången av budgetåret och dels till de förutsatta förstärkningarna av vissa anslag beräknats på grundval av de i föregående sammanställning upptagna medelsförbrukningsuppgifterna och uppgår sammanlagt till 317,3 milj. kr. För att ge järnvägsstyrelsen ökad frihet vid val mellan olika investeringsobjekt har därvid räknats med en förstärkning av dispositionsanslaget med 20 milj. kr.

De föreslagna investeringarna avseende breddning av blekingejärnvägarna och försvarsberedskap, för vilka upptagits anslag om resp. 2 500 000 och 3 000 000 kr., bör i enlighet med av riksdagen godkända grunder omedelbart avskrivras. Härjämte bör ett belopp av 209 000 kr., vilket genom överföring från dispositionsanslaget tagits i anspråk för permanent förstärkning av anslaget till breddning av blekingejärnvägarna, på enahanda grunder avskrivras. Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag tillstyrkt här för erforderliga anslag å driftbudgeten.

I *motionen II: 240* har yrkats att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1957/58 under statens järnvägars fond dels anvisa investeringsanslag å tillhopa 347 381 000 kr. och dels till förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m. beräkna ett investeringsanslag av 7 mkr. (jfr punkten 1).

Utskottet. Järnvägsstyrelsen har icke ifrågasatt någon ändring i den för innevarande budgetår gällande investeringsramen om 287 mkr. Däremot har styrelsen funnit det nödvändigt att vid bibehållen ram förstärka vissa anslag via dispositionsanslaget och därför hemställt om en förstärkning av sistnämnda anslag med 6,1 mkr. genom anvisande av medel å tilläggsstat. Departementschefen har ansett, att styrelsen bör ges möjlighet till omdisponeringarna men förordat, att frågan löses på så sätt, att det erforderliga beloppet överföres från den vid innevarande budgetårs början befintliga behållningen å anslaget till den nya tågfarjan — vilket anslag inte torde komma att fullt utnyttjas under detta budgetår — till motsvarande behållning å bangårdsanslaget. Mot vad departementschefen sålunda förordat finnes från utskottets sida intet att erinra.

Vad angår järnvägsstyrelsens äskanden för nästa budgetår har styrelsen utgått från en investeringsomslutning av 356,6 mkr. och en total anslagssumma om 357,2 mkr. Departementschefen har emellertid föreslagit en medelsförbrukning om 300 mkr. att fördelas med 121,5 (—3,4)¹ mkr. på byggnader och anläggningar, 137,3 (+ 13,8) mkr. på rullande materiel, 14,3 (+ 9,6) mkr. på sjöfartsmateriel, 10,5 (+ 0,9) mkr. på biltrafik och med 16,4 (— 7,6) mkr. på övriga ändamål. Ehuru anslagsgruppen byggnader och anläggningar sålunda totalt uppvisar en minskad medelsförbrukning i förhållande till innevarande budgetår, har emellertid departementschefen förordat, att inom denna grupp anslagen till Bangårdar, Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden och Signalsäkerhetsanläggningar, vilka anslag han funnit vara av särskild betydelse för säkerheten, ökas med i runda tal 0,8 resp. 5,1 och 2,0 mkr. Under gruppen rullande materiel visa anslagen till personvagnar och till godsvagnar de största ökningarna, ca 9,1 resp. 7,1 mkr. Ökningen under sjöfartsmateriel, ca 10 mkr., har angivits bero på betalningsutfallet för den under byggnad varande nya tågfarjan, medan minskningen på övriga ändamål har förklarats med en förutsedd minskad belastning å dispositionsanslaget. För finansiering av den av departementschefen förordade investeringsverksamheten har anslag äskats om tillhoppa 310,3 mkr. Departementschefen förklarar sig slutligen inte kunna förorda bifall till en av järnvägsstyrelsen gjord hemställan om principbeslut angående elektrifiering av bansträckan Borås—Alvesta.

Av skäl som närmare utvecklats under punkten 1 har utskottet anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag till investeringsram för statens järnvägar och tillstyrker nu i anslutning härtill, att denna ram fördelas på sätt departementschefen förordat. Mot departementschefens anslagsberäkningar och ovan redovisade förslag i övrigt har utskottet ej heller funnit anledning till erinran.

I enlighet härmed och under hänvisning jämväl till vad utskottet under punkten 1 anfört avstyrker utskottet bifall till motionen II: 240.

Utskottet kommer framdeles att i särskilt utlåtande taga ställning till frå-

¹ Siffrorna inom parentes ange minskning resp. ökning i förhållande till innevarande budgetårs investeringsram.

gan om medel för förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m., för vilket ändamål Kungl. Maj:t föreslagit att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, ett preliminärt belopp om 7 mkr. skall beräknas vid sidan av de ramreglerade investeringarna.

I förevarande sammanhang hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 240, för budgetåret 1957/58 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Bangårdar	18 000 000 kr.
2. Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	14 000 000 »
3. Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	2 500 000 »
4. Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	20 000 000 »
5. Broar m. m.	2 200 000 »
6. Husbyggnader	12 300 000 »
7. Signalsäkerhetsanläggningar	11 500 000 »
8. Vägskyddsanläggningar	5 000 000 »
9. Telefonanläggningar m. m.	6 000 000 »
10. Anläggningar för elektrisk tågdrift	8 700 000 »
11. Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	10 500 000 »
12. Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	5 200 000 »
13. Anläggningar vid huvudverkstäder	4 600 000 »
14. Anläggningar vid förrådsavdelningen ..	1 700 000 »
15. Anskaffning av lok och lokomotorer ..	31 000 000 »
16. Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	21 200 000 »
17. Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	17 200 000 »
18. Anskaffning av godsvagnar	56 300 000 »
19. Ombyggnad av rullande materiel	8 000 000 »
20. Ny tågfärja	14 000 000 »
21. Garage- och verkstadsbyggnader	3 600 000 »
22. Anskaffning av bilmateriel	4 800 000 »
23. Förvärv av billinjer	1 000 »
24. Försvarsberedskap vid statens järnvägar	3 000 000 »
25. Inventarier m. m.	9 000 000 »
26. Statens järnvägars dispositionsanslag ..	20 000 000 »

Statens vattenfallsverk

5:o) Statens vattenfallsverks anslagsbehov. Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 75—109) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 360 mkr.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1956 beträffande *kraftförsörjningsläget* bl. a. lämnat följande uppgifter. Nederbörden under budgetåret 1955/56 utgjorde endast 93 % av den normala räknat som genomsnitt för hela landet. Nederbördens fördelning var någorlunda gynnsam ur kraftproduktionssynpunkt. Tillrinningen till de kraftproducerande älvarna var till följd av den ringa nederbörden mindre än normal, och vattenkraftproduktionen uppgick till ca 94 % av motsvarande vid normala vattenförhållanden. Vid budgetårets början var magasinerna fyllda till 64 %, men fyllnadsgraden steg därefter snabbt till ett högsta värde av 79 % en månad senare. Därefter började den hastigt sjunka på grund av den ringa nederbörden. Den torra sommaren och hösten i förening med den underutbyggnad i vattenkraft, som föreligger, nödvändiggjorde, att landets samtliga värmekraftresurser måste mobiliseras och att dessutom betydande belopp kondenskraft måste importeras från Danmark. Tack vare kontraktsenliga avkopplingar och propaganda för frivilligt sparande kunde kraftförsörjningen dock klaras utan tvångsmässiga ingripanden. Värmekraftproduktionen i landet och importerad värmekraft uppgick sammanlagt till inte mindre än 3 700 milj. kilowattimmar (MkWh) under budgetåret, vilket är det högsta hittills noterade värdet. Kostnaden för denna kraft beräknas ha uppgått till drygt 150 mkr.

Utvecklingen av kraftproduktion och belastning inom statens vattenfallsverks distributionsområden belyses av en i propositionen (s. 76) intagen tabell, vilken innehåller uppgifter om kraftomsättningen inklusive energiförluster i ledningsnäten under de senaste tio åren.

Primabelastningen ökade under budgetåret 1955/56 med ej mindre än 1 094 MkWh eller ungefär samma värde som under föregående budgetår, trots att avkopplingar och frivilligt sparande förekommit. Denna stora belastningsökning har kunnat tillgodoses endast tack vare rekordhöga belopp egen ångkraftproduktion och tillfälligt inköpt kraft. Av den senare utgjorde 650 MkWh värmekraft. Totala värmekraftandelen uppgick till inte mindre än 1 510 MkWh och merkostnaden härför relativt ett normalt vattenår rör sig om 90 mkr. För budgetåret 1955/56 påverkades omkostnaderna för värmekraft ogynnsamt av förefintlig underutbyggnad i fråga om moderna värmekraftverk med låg specifik bränsleförbrukning. För att klara värmekraftproduktionen måste även äldre och oekonomiska värmekraftanläggningar anlitas. Belastningsutvecklingen för kalenderår inom de viktigaste konsumentgrupperna, exklusive överföringsförluster, framgår av följande tabell.

Konsumentgrupp	Elkonsumtion	Ökning eller	
	år 1955	minskning (—) per år	
	MkWh	1954—55	4-års- perioden 1951—55
<i>Industri</i>	4 011	464	378
Malmbrytning och metallindustri	1 745	236	159
Jord- och stenindustri	295	— 2	32
Träindustri	159	13	15
Massa- och pappersindustri	1 126	148	113
Kemisk-teknisk industri	410	44	29
Övrig industri	276	25	30
<i>Samfärdsel</i>	1 227	76	35
därav SJ malmbanan	139	18	3
<i>Återdistributörer</i>	4 434	486	385
<i>Detaljförbrukare</i>	277	40	29
Summa	9 949	1 066	827
Frivillig kraft	148		
varav export till Danmark	46		
Elpannekraft	46		
Total konsumtion exkl. överföringsförluster	10 143		

Under budgetåret 1955/56 ökade den prima elförbrukningen i hela landet med 1 780 MkWh mot 2 048 MkWh under närmast föregående budgetår. Den verkliga belastningsökningen har, trots att förbrukningen under året begränsats av kontraktensliga avkopplingar och frivilligt sparande, därmed överstigit de förutsägelser, som centrala driftledningen (CDL) redovisade år 1955. Enligt denna undersökning på vilken det senaste årets utbyggnader av nya kraftstationer baserats har den årliga belastningsökningen fram till 1961 angetts till 1 700 MkWh. Avvikelsen gentemot prognosen faller helt på detaljförbrukningen, medan industrins totala elkonsumtion stämmer väl med densamma. Trots att sålunda de senaste årens förbrukningsökning ligger högre än prognosens värde, anser vattenfallsstyrelsen det icke motiverat att i år frångå de förutsägelser, som förra året lades till grund för utbyggnadsprogrammet. Bland annat påverkades nämligen belastningen under budgetåret 1955/56 av en ovanligt kall vinter samt sannolikt av en tillfällig anhopning av de för prognosperioden förutsedda industriutvidgningarna.

Vattenfallsstyrelsens andel av den totala belastningsökningen har under de senaste åren inte obetydligt överstigit de 50 %, som förutsetts. Detta har föranlett ingående undersökningar om orsakerna härför och om den sannolika utvecklingen i fortsättningen. Resultatet av de gjorda undersökningarna ger dock vid handen, att det framstår som motiverat att för vattenfallsstyrelsens del fortfarande räkna med samma andel av den totala kraftproduktionsökningen som tidigare. Vad angår belastningsförhållandena efter 1961 erinrar styrelsen om att en i samband med 1955 års CDL-prognos företagen preliminär uppskattning av utvecklingen under perioden 1961—1965 pekade mot en årlig ökning av elförbrukningen under perioden om ca 2 200

MkWh för hela landet, varav 1 100 MkWh skulle falla på styrelsen. Denna utveckling har beaktats vid styrelsens planering innevarande år.

Vattenfallsstyrelsen har härefter anfört vissa allmänna synpunkter på verkan av investeringsbegränsningar å kraftproduktionen m. m. (s. 79—81).

Beträffande pågående utbyggnader och planerade nya utbyggnader anför styrelsen bl. a. följande.

Under budgetåret 1955/56 ha tre nya kraftstationer tagits i bruk i Indalsälven, nämligen Näverede (2 aggregat), Bergeforsen (3 aggregat) och Stugun (1 aggregat). Dessutom har ett nytt aggregat i Midskogs kraftstation färdigställt. Hösten 1956 blir det andra aggregatet i Stugun driftklart. Under budgetåret 1956/57 beräknas därjämte Lasele kraftstation i Ångermanälven bli driftklar. Även utvidgningen av Forsmo i samma älv beräknas bli färdig med två aggregat. Stationerna Umluspen och Grundfors i Umeälvens övre del skola enligt planerna bli färdigställda under 1957 resp. 1958. Vid Stornorrfors kraftstation väntas ett första aggregat bli färdigställt hösten 1958 och ytterligare två aggregat under första halvåret 1959. Under sistnämnda år beräknas dessutom Järkvissle kraftstation i Indalsälven, ett första aggregat i Långbjörn i Ångermanälven och ett fjärde aggregat i Bergeforsen öka produktionsresurserna. Långbjörns andra aggregat beräknas bli klart år 1960. Samma år torde även Stensele kraftstation i Umeälven färdigställas. Enligt planerna förutsättes vidare den av 1956 års riksdag beslutade Porsi kraftstation i Luleälven bli driftklar under budgetåret 1960/61. Utöver här nämnda utbyggnader av vattenkraftstationer pågår kompletteringen av vattenfallsstyrelsens värmekraftresurser. Gasturbinen i Västervik beräknas sålunda bli driftklar under hösten 1958, och i det nya ångkraftverket i Stenungsund blir enligt planerna ett aggregat färdigställt hösten 1959 och ett sommaren 1960.

Målsättningen för vattenfallsstyrelsen har hittills varit en utbyggnadsgrad av 110 % för vattenkraften. I förening med värmekraftresurser, lämpligt avvägda med hänsyn till torrår, erhålles då en ur ekonomisk synpunkt optimalt dimensionerad produktionsapparat. På grund av oväntat stor belastningsstegring och investeringsbegränsningar har hittills nämnda mål icke uppnåtts. Även för den tidsperiod, som beröres av det nu föreliggande utbyggnadsprogrammet, synes det med hänsyn till otillräcklig tillgång på personal och materiel omöjligt att uppnå en utbyggnadsgrad av 110 %. Att kraftförsörjningen under torrår likväl kommer att klaras med en utbyggnadsgrad av endast ca 105 % vid slutet av den nu aktuella perioden beror på att värmekraftresurserna komma att vara något större än vad som skulle gälla för ett optimalt planerat produktionssystem.

Det föreliggande utbyggnadsprogrammet innebär förutom ett fullföljande av pågående och beslutade arbeten utbyggnad av sju nya vattenkraftstationer, för vilka namn och data angivas i följande sammanställning.

N a m n	Vattendrag	Tidpunkt för färdigställande av första aggregatet	Genomsnittlig energi-produktion MkWh/år
Tuggen	Umeälven	Hösten 1961	420
Stalon	Ångermanälven	Hösten 1961	550
Messaure	Luleälven	Hösten 1963	1 800
Vargforsen	Skellefteälven	Hösten 1961	400
Gardforsen	Umeälven	Hösten 1962	275
Rusforsen	Umeälven	Hösten 1962	180
Edeforsen	Luleälven	Hösten 1962	750

De första tre anläggningarna äro sådana, för vilka beslut och anslag behöver begäras av 1957 års riksdag, under det att de fyra övriga inte måste eller inte kunna påbörjas förrän under budgetåret 1958/59. Vid det slutliga ställningstagandet beträffande de sistnämnda fyra anläggningarna kommer sålunda även belastningsutvecklingen m. m. under innevarande budgetår att kunna beaktas. Med ledning av erfarenheterna av torråret 1955/56 har sålunda viss utökning av tidigare angivet program vidtagits. Byggnadstiden för Stalons kraftstation har förutsatts bli förkortad med ett år genom forcering, varjämte Edeforsens kraftstation medtagits. För den sistnämnda räknades tidigare med en omkring två år senare utbyggnad, så att arbetena med den skulle avlösa arbetena med Porsi. Ingen av de båda forceeringsåtgärderna påverkar medelsbehovet under budgetåret 1957/58.

På grundval av det så utformade programmet beräknas torrårsbalansen för det statliga kraftsystemet för budgetåren 1959/60—1962/63 enligt följande sammanställning. Om torrår inträffar 1959/60 och om endast det redan beslutade utbyggnadsprogrammet realiserar, måste styrelsen, såsom framgår av tabellen, genom ransonering begränsa konsumtionen med 750 MkWh, motsvarande 5 % av totalbelastningen. Motsvarande siffror vid en dylik ogynnsam situation 1960/61 blir 100 MkWh eller 0,6 %, 1961/62 750 MkWh eller 4 % och 1962/63 1 850 MkWh eller 10 %.

	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
<i>Belastning</i>				
primabelastning	15 200	16 050	17 050	18 150
oundvikliga överskottsleveranser	200	250	300	300
Summa belastning	15 400	16 300	17 350	18 450
<i>Krafttillgång</i>				
från befintliga och beslutade anläggningar				
vattenkraft	13 200	14 000	14 400	14 400
ångkraft	950	1 600	1 600	1 600
möjliga inköp från andra kraftföretag ..	500	600	600	600
Summa tillgång	14 650	16 200	16 600	16 600
Brist	750	100	750	1 850

Möjligt krafttillskott till följd av	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63
vattenkraftutbyggnader föreslagna för beslut av 1957 års riksdag	—	—	650	900
vattenkraftutbyggnader, som tänkas bli beslutade av 1958 års riksdag föreslagna värmekraftåtgärder	—	—	300	1 100
	50	50	50	50
<i>Kvarstående brist</i>	700	50	—	—
Utbyggnadsgrad, procent ¹	102	103	106	106

Beträffande de för nästa budgetår föreslagna anläggningarna framhålles följande.

Tuggens kraftstation i Umeälven är den anläggning, som med hänsyn till ekonomi och byggnadstid bör komma närmast efter redan beslutade kraftstationer. Till den tid, då Tuggenanläggningen blir färdig, kommer Umeälven nedanför Storuman att i övrigt vara så gott som helt utbyggd och avtrappad. Vid samma tid kommer vattendraget att vara väl reglerat.

Redan för två år sedan gjorde vattenfallsstyrelsen framställning rörande utbyggnad av Stalon mellan Kultsjön och Malgomaj i Kultsjöån. Man önskade då få en med hänsyn till långa tunnlar, arbetsplatsernas belägenhet i glest bebodd byggd m. m. lämpligt utsträckt byggnadstid. Förslaget föranledde inte någon framställning i 1955 års statsverksproposition och förra året avstod vattenfallsstyrelsen från att på nytt framföra det, då mera snabbt utbyggbara anläggningar ansågs böra ha företräde. Det är emellertid nu nödvändigt att Stalonprojektet upptas i programmet och att man härvid beräknar en betydligt kortare arbetstid än som från början avsågs. Detta kan visserligen inte undgå att fördyra anläggningen men å andra sidan reduceras ränteförlusterna under byggnadstiden.

I förra årets petita anmälde vattenfallsstyrelsen, att vid utbyggnaden av vattenkraften i Luleälven en anläggning vid Messaure mellan Ligga och Porsi vore närmast i angelägenhetsgrad. Stationen ger ett stort krafttillskott och är billig men kräver på grund av den mycket stora jorddamm, som skall byggas, lång byggnadstid. Den kan sålunda inte påverka kraftbalansen under åren 1960—1962. Då det emellertid är klart, att Messaureanläggningen, som kräver en utbyggnadstid av sex år, är det lämpligaste utbyggnadsobjektet för att klara belastningsökningen efter 1962 måste utbyggnaden påbörjas under budgetåret 1957/58.

De nyss angivna torrårsbalanserna förutsätta att arbetena med Stenungsunds ångkraftstation fortsätts i avsedd takt och att anskaffningar och arbeten för den av årets riksdag beslutade gasturbinanläggningen vid Västervik igångsättes snarast.

¹ Utbyggnadsgrad avser förhållandet mellan vattenkrafttillgången under ett normalår i kilowattimmar och belastningen i kilowattimmar per år på grund av obligatoriska leveranser.

Förra året föreslog vattenfallsstyrelsen förnyelse av vissa äldre ångpannor i Västerås ångkraftstation med en ny panna för 90 ton ånga per timme. Anslag för ändamålet upptogs emellertid inte i statsverkspropositionen. Med hänsyn till det stora ianspråktagande av ångkraftverken, som får förutses bli behövt fram emot år 1960 och tiden närmast därefter, har angelägenheten av denna i och för sig billiga förstärkning av resurserna ökat. Styrelsen anser det nödvändigt att åtgärden genomföres snarast möjligt.

Redan föregående år berördes frågan om atomenergins användning för kraftproduktion. Styrelsen förklarade sig komma att utnyttja atomenergi för framställning av elektrisk kraft, så snart detta vore tillrädligt och gynnsamt för kraftförsörjningen. Styrelsen framhöll, att atomkraften säkerligen för en tid framöver skulle vara betydligt dyrare än nyutbyggd vattenkraft men att det vore av betydelse att bygga någon atomanläggning så tidigt som möjligt för att vinna erfarenheter och utbilda personal. Styrelsen har numera utarbetat ett program för de första atomenergiåtgärderna i kraftförsörjningens intresse. Detta innefattar dels en atomvärmestation, i identifieringssyfte kallad Adam, dels en atomkraftstation, kallad Eva.

Stationen Adam bör placeras i Västerås och utnyttjas för den värmeleverans, som styrelsen sedan ett par år fullgör till Västerås stad för en av staden utbyggd fjärrvärmedistribution. Överenskommelse har nyligen träffats med staden om ett fortsättande av leveransen under 1960-talet och en väsentlig ökning av den. Atomvärmestationen avses få en produktionsförmåga av 75 000 kilowatt värmeeffekt och bör kunna färdigställas till år 1960. Enligt vattenfallsstyrelsens mening är det av betydande fördel att för det första utvinnandet av erfarenheter om konstruktion, byggande och drift av atomanläggningar kunna utnyttja en utrustning, avsedd enbart för värmeleverans. En sådan anläggning blir nämligen lätthanterligare än en atomkraftstation på grund av lägre krav i fråga om tryck och temperatur. Redan vid provdriften kan huvudparten av det alstrade värmets få nyttig användning för värmeleveransen till staden. Anläggningen bör vidare, bortsett från oförutsedda felfunktioner, kunna permanent utnyttjas för det angivna ändamålet, även sedan den tjänstgjort färdigt för provning och utbildning.

Förberedandet av ett mera omfattande utnyttjande av atomenergin erfordrar emellertid i sista hand utbyggnad av en atomkraftstation med inte alltför liten kapacitet. Styrelsen har därför upptagit byggandet av anläggningen Eva i programmet. Dess placering är ännu inte fastställd. Givetvis skall den dock förläggas i södra eller mellersta Sverige, så att dess kraftproduktion avlastar även överföringen mellan Norrland och Mellansverige. Produktionsförmågan avses bli 100 000 kilowatt elektrisk effekt, vilket motsvarar ungefär 400 000 kilowatt värmeeffekt. Anläggningen är planerad för färdigställande till år 1963.

Härefter har styrelsen, såsom berörts vid redogörelsen för investeringsplanen, till behandling upptagit vissa frågor rörande anslagsgrupperingen (s. 85 och 86).

I propositionen (s. 86 och 87) har vidare en översikt lämnats över verkets medelsförbrukning under budgetåren 1955/56—1957/58, varav framgår, att kostnaderna för det reguljära programmet under sistnämnda budgetår ha beräknats till 390 (+ 64) mkr. Härvid förutsattes, att kostnaderna för förvaltningsbyggnad, 10 mkr., liksom för innevarande budgetår läggas utanför det rambegränsade investeringsbeloppet. Även kostnaderna för atomkraftstationer, 40 mkr., föreslås skola ligga utanför nämnda belopp.

Styrelsen har slutligen lämnat följande sammanställning av de för budgetåren 1954/55—1956/57 anvisade anslagen och de för nästa budgetår åskade.

	1954/55	1955/56	1956/57	1957/58
	Mkr	Mkr	Mkr	Mkr
R a m r e g l e r a d e a n s l a g				
Kraftstationer	159,5	163,0 ¹	171,5	241,0
Regleringsföretag	13,0	20,0	13,0	33,0
Distributionsanläggningar	166,0	112,0 ¹	97,0	95,0
Kraftöverföring till Gotland	2,5	—	—	—
Diverse anslag	5,5	11,5	12,5	22,0
	Summa	346,5	306,5	294,0
Ö v r i g a a n s l a g				
Förvaltningsbyggnad i Stockholm	—	5,0	2,0	10,0
Atomkraftanläggningar	—	—	—	40,0

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 88—102).

Över styrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *länsstyrelsen i Västerbottens län* samt av *delegationen för atomenergifrågor* (s. 102 och 103). *Vattenfallsstyrelsen* har, sedan den tagit del av delegationens yttrande, inkommit med en särskild skrivelse (s. 103 och 104).

Inledningsvis har *departementschefen* erinrat om CDL:s prognoser rörande kraftförbrukningen under tiden 1954—1965 samt för den faktiska förbrukningen under de båda senaste förflutna budgetåren. Härefter erinras om att vattenfallsstyrelsens tidigare utbyggnadsplaner syftade till en sådan ökning av vattenkraftproduktionen, att den icke endast skulle täcka den årliga belastningsökningen utan även ge upphov till en marginal mellan vattenkraftproduktion och belastning om ca 10 % vid normal vattentillgång. En sådan utbyggnadsgrad om 110 % skulle nämligen vara den, som i genomsnitt ger det ur driftekonomisk synpunkt mest förmånliga resultatet.

Situationen för kraftförsörjningen i dag och för de närmaste åren är, framhåller departementschefen vidare, den, att vid normal vattentillgång endast

¹ Från anslaget till Distributionsanläggningar har överflyttats 8 milj. kr. till anslaget till Stenungsunds ångkraftstation.

95—97 % av den beräknade elkraftförbrukningen kan täckas med vattenkraft. En betydande insats av värmekraft skulle således erfordras även vid normalår. Om vattentillgången under något av dessa år skulle bli mindre god, ökar behovet av tillskottskraft ytterligare och risk för ransonering av elkraft är även för handen.

Fortsättningsvis framhålles att denna divergens mellan målsättning och resultat primärt är beroende på att elförbrukningens ökning under de senaste åren varit betydligt starkare, än vad man förutsåg i de tidigare till grund för utbyggnadsprogrammet liggande prognoserna. För tiden fr. o. m. budgetåret 1958/59 ha även de under budgetåren 1954/55 och 1955/56 av statsmakterna gjorda begränsningarna i vattenfallsverkets investeringar inverkat. Trots dessa begränsningar skulle enligt departementschefen det utbyggnadsprogram som omfattar de redan beslutade kraftstationsutbyggnaderna leda till en successiv förbättring av kraftförsörjningsläget mot slutet av 1950-talet, så att utbyggnadsgraden för åren 1959/60 och 1960/61 skulle uppgå till 102—103 %. Enligt vattenfallsstyrelsens beräkningar skulle dock icke heller för dessa år en betryggande marginal vid torrår finnas, utan vid ett exceptionellt torrår, då vattentillgången endast uppgår till 85 % av den normala, skulle för dessa år — trots de ökade möjligheter till värmekraftproduktion, som ångkraftverket i Stenungsund och gasturbinanläggningen i Västervik då ge — en energimängd av 750 resp. 100 MkWh behöva bortransoneras inom den statliga sektorn. För de båda därpå följande åren skulle, om inga nya kraftverk beslutas av 1957 års riksdag, bristen under ett sådant torrår uppgå till 750 resp. 1 850 MkWh. Härefter anföres följande.

Det nya utbyggnadsprogram, som vattenfallsstyrelsen lägger fram i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår, tar närmast sikte på att för budgetåren 1961/62 och 1962/63 uppnå en utbyggnadsgrad om ca 106 %, vilket skulle innebära, att vattenkraftproduktionen skulle överstiga belastningen med 1 000—1 200 MkWh vid normalår. Under exceptionellt torrår skulle då den maximalt möjliga elproduktionen överstiga belastningen med 150—250 MkWh. För att detta mål skall ernås, begär styrelsen medel till att under budgetåret 1957/58 påbörja två nya vattenkraftstationer, vilkas första aggregat skulle kunna tas i drift hösten 1961, nämligen Tuggens kraftstation i Umeälven och Stalons kraftstation i Ångermanälven. Den genomsnittliga produktionsförmågan för dessa båda kraftverk beräknas uppgå till 420 resp. 550 MkWh per år vid normal vattentillgång. Styrelsen förutsätter därvid, att under budgetåret 1958/59 utbyggnad av ytterligare fyra nya vattenkraftverk får igångsättas, av vilka ett med en energiproduktion om 400 MkWh per år skulle tas i drift hösten 1961 och de tre återstående om tillhoppa 1 205 MkWh per år hösten 1962. Dessutom hemställer styrelsen att under budgetåret 1957/58 få påbörja en vattenkraftstation, som på grund av sin storlek kräver 6 års byggnadstid, nämligen Messaure i Luleälven; denna station beräknas få en genomsnittlig produktionsförmåga av 1 800 MkWh per år och dess första aggregat skulle kunna tas i bruk under hösten 1963. Som ett förnyelsearbete föreslår styrelsen därjämte en ny ångpanna i Västerås ångkraftstation.

Vattenfallsstyrelsen har under hand lämnat vissa uppgifter om hur vattenkraftförsörjningen kan komma att gestalta sig för verkets del fram till 1962/

63, vid den utveckling av belastningen, som prognosen anger, och med de utbyggnader, som styrelsen planerar att genomföra. Dessa uppgifter har sammanställts i tabell 1.

Tabell 1. Beräknad produktionsförmåga och beräknad belastning m. m. för vattenfallsverket under 1955/56—1962/63.

Miljoner kilowattimmar							
År	Vattenkraft- produktion under normalår	Vattenkraft- produktion under excep- tionellt torrår ¹	Netto- belastning ²	Marginal vid normalår	D:o i % av netto- belast- ningen	Marginal vid torrår	D:o i % av netto- belast- ningen
1955/56 ..	11 200	9 500	11 800	— 600	— 5,1	— 2 300	— 19,5
1956/57 ..	12 150	10 350	12 650	— 500	— 4,0	— 2 300	— 18,2
1957/58 ..	12 800	10 900	13 500	— 700	— 5,2	— 2 600	— 19,3
1958/59 ..	13 900	11 800	14 350	— 450	— 3,1	— 2 550	— 17,8
1959/60 ..	15 500	13 200	15 200	300	2,0	— 2 000	— 13,2
1960/61 ..	16 500	14 000	16 050	450	2,8	— 2 050	— 12,8
1961/62 ..	18 050	15 350	17 050	1 000	5,9	— 1 700	— 10,0
1962/63 ..	19 300	16 400	18 150	1 150	6,3	— 1 750	— 9,6

Gjorda uppskattningar av belastningsutveckling och kraftproduktion inom den kommunala och privata sektorn av kraftindustrin visar en utveckling, som liknar den i tabellen redovisade.

För genomförande av sitt utbyggnadsprogram samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag, distributionsanläggningar och vissa finansiella utgifter förutsätter styrelsen för nästa budgetår en medelsförbrukning av 390 milj. kr. Den för innevarande budgetår fastställda investeringsramen för vattenfallsverkets investeringar utgör 326 milj. kr.

Departementschefen anser, att ett genomförande i full utsträckning av styrelsens program är i hög grad önskvärt. Det begränsade investeringsutrymmet samt mängden av andra trängande investeringsbehov gör det emellertid enligt hans mening nödvändigt att tills vidare basera kraftutbyggnaden på en blygsammare målsättning, nämligen att snarast uppnå en sådan produktionsnivå, att ransoneringsriskerna även vid relativt svåra grader av torrår elimineras. Med denna utgångspunkt har han ansett sig kunna för vattenfallsverkets investeringar för nästa budgetår förorda ett tak, som är 30 mkr. lägre än enligt vattenfallsstyrelsens förslag. Han föreslår alltså en medelsförbrukningsram om 360 mkr., innebärande en utökning med 34 mkr. i förhållande till innevarande budgetårs ram. Av en i propositionen (s. 106) intagen tabell framgår hur medelsförbrukningen skulle fördelas vid en sådan ram.

Departementschefen anför vidare.

Den beskärning av styrelsens äskanden, som jag sålunda ansett nödvändig, har alltså fördelats med i runt tal 23 milj. kr. på kraftstationsbyggnader, 3 milj. kr. på ettvarv av anslagen till regleringsföretag och distributions-

¹ För Statens Vattenfallsverks del uppskattat till 85 % av normalårsproduktionen.

² Exklusive ånggenerering och exporterad överskottskraft.

anläggningar samt 1 milj. kr. på övriga anslag. Reduceringarna får främst som följd, att ett beslut om påbörjande av Stalons kraftstation får anstå tills vidare. Vidare torde arbetena vid Stensele kraftstation i Umeälven komma att fördröjas med följd att detta kraftverk tas i drift tre kvartal senare än beräknat. Dessutom synes det för Messaure kraftstation avsedda begynnelsebeloppet bli mindre än vad styrelsen avsett, medförande en förskjutning i tiden för arbetenas igångsättande under nästa budgetår.

Dessa åtgärder skulle enligt en inom vattenfallsstyrelsen gjord beräkning medföra, att produktionsförmågan för åren 1960/61 och 1961/62 skulle vid normal vattentillgång bli 160 MkWh resp. 460 MkWh mindre än enligt styrelsens planer. Utbyggnadsgraden för dessa år skulle bli 101,8 resp. 103,2 % och för den händelse vattentillgången under något av dessa år skulle bli endast 85 % av den normala, skulle en brist föreligga inom vattenfallsverkets distributionsområden om 190 resp. 140 MkWh. Det synes mig därvid som om styrelsens beräkning av produktionsförmågan präglas av viss försiktighet. Därest samma utnyttjningstid för värmekraftverken och samma möjligheter till tillfälliga kraftinköp skulle vara för handen som under förra budgetåret, skulle i stället för denna brist ett icke oväsentligt överskott föreligga. Även om vissa gynnsamma omständigheter kan ha bidragit till de höga produktionsciffrorna för värmekraft och tillfälligt inköpt kraft under förra året, förefaller mig likväl här en marginal finnas. Jag anser sålunda det av mig förordade utbyggnadsprogrammet leda till att — under förutsättning att elkonsumenterna icke överstiger den uppgjorda prognosen och att utbyggnaderna inom den kommunala och privata sektorn håller jämna steg med förbrukningen — kraftförsörjningsläget förbättras till att bli praktiskt taget torrårssäkert under de aktuella åren i början av 1960-talet.

Vid bifall till mitt förslag bör vattenfallsstyrelsen alltså för nästa budgetår erhålla bemyndigande att påbörja arbetena vid Tuggens kraftstation i Umeälven och Messaure kraftstation i Luleälven samt att verkställa utbyte av en ångpanna i Västerås ångkraftstation.

Vidkommande styrelsens förslag om anvisande av 40 mkr. utanför de rambegränsade investeringarna till två atomenergianläggningar, en atomvärmestation i Västerås med en värmeeffekt av 75 000 kW, benämnd Adam, och en kraftstation om 100 000 kW elektrisk effekt, benämnd Eva, erinras om att statsrådet och chefen för handelsdepartementet under tionde huvudtiteln anmält ett utvecklingsprogram för utnyttjandet av atomenergi i Sverige. Därvid har framhållits, att uppförandet av Västerås-anläggningen bör komma till stånd så snabbt som tillgängliga personal- och investeringsresurser medge. Ett ställningstagande till den av vattenfallsstyrelsen föreslagna atomkraftstationen Eva har enligt samma prognos ansetts böra tills vidare uppskjutas.

Atomenergien kommer, framhåller departementschefen fortsättningsvis, såvitt nu kan bedömas på längre sikt att få en avgörande betydelse för landets elkraftförsörjning. Han har därför funnit det angeläget att redan från början det statliga vattenkraftföretaget, som svarar för ungefär hälften av landets elkraftförsörjning, kopplas in på utvecklingsarbetet inom atomenergiområdet. Med anledning härav föreslås att i år beslut fattas om att anlägga en värmereaktor i Västerås. Härigenom skulle vattenfallsstyrelsen få möjligheter att med inriktning på ett konkret mål fortsätta det utvecklings-

arbete inom styrelsen, som redan påbörjats. Med hänsyn till i första hand den återhållsamhet i investeringar, som det ekonomiska läget generellt kräver, har departementschefen ansett, att medelstilledningen för nästa budgetår bör begränsas till 2 mkr. Ur den synpunkt, som härvidlag bör vara vägledande, nämligen atomenergiens användning för elkraftalstring, skulle det icke kunna tillmätas någon avgörande betydelse om värmereaktorns färdigställande förskjutes någon tid i förhållande till de ursprungliga planerna. Han förutsätter, att för de därpå följande budgetåren väsentligt högre anslagsbelopp måste beviljas för denna reaktor.

Med hänsyn bland annat till det synnerligen preliminära stadium, i vilket planeringsarbetet rörande atomkraftstationen Eva f. n. befinner sig, ha några medel till denna anläggning icke upptagits för nästa budgetår. Det förutsättes dock, att projektering av anläggningen samt undersökningar rörande lämplig plats för stationen fortsätts, för att framdeles ett mera utarbetat förslag skall kunna underställas statsmakternas prövning.

Departementschefen föreslår sålunda att för nästa budgetår ett anslag om 2 mkr. anvisas till Atomenergianläggningar under vattenfallsverkets fond. Han förutsätter, liksom vattenfallsstyrelsen, att medelsförbrukningen på anslaget icke skall inräknas i de rambegränsade investeringarna.

Vid sidan av de ramreglerade anslagen har vattenfallsstyrelsen därjämte för nästa budgetår hemställt, att ett anslag av 10 mkr. för fortsatta arbeten rörande förvaltningsbyggnaden i Räcksta måtte erhållas. Styrelsens förslag härvidlag tillstyrkes av departementschefen.

Slutligen anföres följande.

Som jag i investeringsplanen för kommunikationsverken närmare motiverat synes investeringsanslagen till kraftstationsbyggnader nu böra sammanföras till ett kollektivt anslag benämnt Kraftverksbyggnader m. m. Till detta anslag torde få överföras de behållningar, som vid utgången av budgetåret 1956/57 förefinnes på de tidigare anvisade anslagen under anslagsgruppen Kraftstationer m. m.

I fråga om beräkningen av anslagen förordar jag, att i princip de belopp anvisas, som fordras för att jämte beräknad behållning vid nästa budgetårs ingång täcka medelsförbrukningen under varje anslagsrubrik. Dispositionsanslaget upptager jag till 18 milj. kr. Den totala anslagssumman för nästa budgetår kommer därvid att utgöra 360 milj. kr.

I anslaget till distributionsanläggningar har styrelsen inräknat en kostnad om 4,5 milj. kr. för inköp och upprustning av distributionsnät i Norrbottens och Västerbottens läns skogs- och fjällbygder. I överensstämmelse med tidigare tillämpade riktlinjer bör 80 % av utgifterna härför omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför i annat sammanhang denna dag föreslagit, att i detta syfte ett avskrivningsanslag om 3,6 milj. kr. anvisas på driftbudgeten för nästa budgetår.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ohlson m. fl.* (I: 180) och den andra inom andra kammaren av herrar *Sjölin och Schmidt* (II: 244), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta att hinder icke föreligger för vattenfallsstyrelsen att under budgetåret 1957/58 inom ramen för

beviljade investeringar planenligt fullfölja arbetet med värmeverket Adam i Västerås.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande torde få hänvisas till motionen I: 180.

I *motionen II: 242* har yrkats, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1957/58 under statens vattenfallsverks fond anvisa investeringsanslag å sammanlagt 390 mkr. (jfr punkten 1).

Utskottet. Såsom av statsverkspropositionen framgår beräknas, enligt en av centrala driftledningen 1955 uppgjord prognos över förbrukningen av elektrisk kraft, vilken ligger till grund för vattenfallsstyrelsens utbyggnadsprogram, belastningsökningen för hela landet under perioden 1954—1961 uppgå till genomsnittligt 1 700 MkWh per år och för tiden därefter fram till 1965 årligen ca 2 200 MkWh. Då ungefär hälften av belastningsökningen faller på den statliga och hälften på den privata sektorn innebär detta, att inom vattenfallsverkets distributionsområde den årliga belastningsökningen genomsnittligt skulle utgöra 850 MkWh fram till 1961 och 1 100 MkWh för en därpå följande tidsperiod. I sina tidigare utbyggnadsplaner har styrelsen eftersträvat en sådan ökning av vattenkraftproduktionen, att den icke endast täcker den årliga belastningsökningen utan även ger upphov till en marginal mellan vattenkraftproduktion och belastning om ca 10 procent vid normal vattentillgång. Nämda utbyggnadsgrad om 110 procent vore nämligen den ur driftekonomisk synpunkt mest förmånliga. Elförbrukningens ökning under senare år jämte vidtagna investeringsbegränsningar har emellertid lett till att utbyggnadsgraden f. n. uppgår till endast 95 å 96 procent.

Styrelsen har nu vid sina anslagsäskanden för nästa budgetår förutsatt ett byggnadsprogram syftande till en utbyggnadsgrad av 106 procent för budgetåren 1961/62 och 1962/63. Detta skulle innebära, att vattenkraftproduktionen skulle överstiga belastningen med 1 000—1 200 MkWh vid normalår, medan under exceptionellt torrår den maximalt möjliga elproduktionen skulle överstiga belastningen med 150—250 MkWh. Enligt programmet skulle under budgetåret 1957/58 påbörjas tre nya vattenkraftstationer, nämligen Tuggens kraftstation i Umeälven och Stalons kraftstation i Ångermanälven samt Messaure i Luleälven, varjämte under budgetåret 1958/59 utbyggnad av ytterligare fyra nya vattenkraftstationer skulle igångsättas. En ny ångpanna i Västerås kraftstation föreslås dessutom för budgetåret 1957/58. För genomförandet av det sålunda förordade programmet samt för bestridande av kostnaderna för regleringsföretag och distributionsanläggningar jämte vissa finansiella utgifter har styrelsen räknat med en investeringsram av 390 mkr.

Departementschefen, som ansett programmet för de statliga kraftstationsutbyggnaderna i första hand böra inriktas på att snarast uppnå en sådan produktionsnivå, att ransoneringsriskerna även vid relativt svåra gra-

der av torrår elimineras, har från denna utgångspunkt ansett sig kunna förordade en 30 mkr. mindre ram än verket begärt. Den sålunda föreslagna nedskärningen är vis å vis styrelsens äskanden fördelad med ca 23 mkr. på kraftstationsbyggnader och 3 mkr. vardera på anslagen till regleringsföretag och distributionsanläggningar samt 1 mkr. på övriga anslag. Enligt departementschefen hör styrelsen för nästa budgetår erhålla bemyndigande att påbörja arbetena vid Tuggens kraftstation i Umeälven och Messaure kraftstation i Luleälven samt få verkställa utbyte av en ångpanna i Västerås kraftstation, medan beslut om påbörjande av Stalons kraftstation föreslås få anstå tills vidare och arbetena vid Stensele kraftstation i Umeälven kommer att fördröjas. Utbyggnadsgraden för åren 1960/61 och 1961/62 skulle därvid enligt av vattenfallsstyrelsen gjorda beräkningar under förutsättning av normal vattentillgång bli 101,8 resp. 103,2 procent. I det fall vattentillgången under något av dessa år skulle bli endast 85 procent av den normala skulle dock en viss brist uppstå inom verkets distributionsområde.

Departementschefen anser emellertid att vid ett utförande av det förordade programmet — under förutsättning att elkonsumtionen icke överstiger den uppgjorda prognosen och att utbyggnaderna inom den kommunala och privata sektorn håller jämna steg med förbrukningen — kraftförsörjningsläget kommer att förbättras till att bli praktiskt taget torrårs-säkert under de aktuella åren i början av 1960-talet.

Vattenfallsstyrelsens förslag om påbörjande av två atomenergianläggningar under nästa budgetår, nämligen en atomvärmestation, benämnd Adam, i Västerås och en atomkraftstation, benämnd Eva, vilkens placering ännu ej bestämts, har departementschefen icke ansett sig kunna biträda i vidare mån än att ett anslag om 2 mkr. för påbörjande av den förstnämnda anläggningen tillstyrkts.

Såsom under punkten 1 i det föregående anförts har utskottet funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om en begränsning av medelsförbrukningen för vattenfallsverket under nästa budgetår till ett belopp av 360 mkr. Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar ha ej heller givit utskottet anledning till erinran. Av det sagda följer att utskottet icke kan biträda det i motionen II: 242 framställda yrkandet, innebärande en höjning av förenämnda medelsförbrukningsram till det av vattenfallsstyrelsen äskade beloppet av 390 mkr. Utskottet vill dock i anslutning till sitt ställningstagande till den förordade investeringsramens storlek anföra följande. Departementschefen har vid sin bedömning av kraftbalansens utveckling under de närmaste åren såsom ovan nämnts förutsatt, att utbyggnaderna inom den kommunala och privata sektorn hålla jämna steg med förbrukningen. De inom nämnda sektor arbetande företagen — vilka svara för ungefär hälften av den totala elkraftproduktionen i landet — kämpa emellertid f. n. till följd av rådande restriktioner på kapitalmarknaden med stora svårigheter i fråga om fullföljandet av planerade utbyggnader. Enligt vad utskottet under hand erfarit, föreligger redan en viss eftersläpning i utbyggnadsprogrammet, medförande risk för kraftbrist under år med mindre god vattentillgång. Skulle

ytterligare eftersläpningar uppstå föreligger totalt sett stor risk för bestående kraftbrist. Enligt utskottets mening måste en utveckling av antytt slag med all kraft förhindras — detta så mycket mer som uppehållandet av en tillfredsställande elkraftproduktion är en nödvändig förutsättning för en ökad produktion över huvud taget och därmed fortsatt ekonomiskt framåtskridande.

Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om sitt uttalande vid fjol-årets riksdag (SU 194) i anledning av väckta motioner om en snabbutredning rörande den mera långsiktiga planeringen av kraftverksanläggningar. Därvid framhölls av utskottet bl. a. att kraftkonsumtionens ständiga ökning och den till följd härav för de närmaste åren motsedda ogynnsamma utvecklingen av kraftbalansen gör det särskilt angeläget, att vattenkraftutbyggnaden planenligt fullföljes. Ett ytterligare skäl som talar härför är att därigenom fortsatt ökning av den kostnads- och valutakrävande bränsleimporten för framställning av reservkraft begränsas.

Då, mot bakgrund av det ovan anförda, läget för kraftproduktionen i dess helhet enligt utskottets mening ter sig oroande, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t vid den fortsatta bedömningen av hithörande frågor beaktar de av utskottet anförda synpunkterna.

Vad beträffar den av vattenfallsstyrelsen föreslagna utbyggnaden av atomvärmeverket Adam finner också utskottet det vara angeläget att — såsom i motionerna I: 180 och II: 244 bl. a. framhållits — styrelsen beredes möjligheter att i snabbare takt än som förutsatts i statsverkspropositionen verkställa nämnda utbyggnad. Även om utskottet funnit sig böra godtaga det av Kungl. Maj:t för nästa budgetår förordade anslaget härför om 2 mkr. förutsätter dock utskottet, att styrelsen må utöver nämnda belopp utlägga beställningar på för värmeverket erforderlig materiel, innefattande jämväl tungt vatten, för leverans under senare budgetår. Utskottets ställningstagande härvidlag torde innebära att motionärernas önskemål i stort sett kunna tillgodoses. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet också, att projekteringen av atomkraftstationen Eva samt undersökningar rörande lämplig plats för densamma fortsättas.

Kungl. Maj:ts förslag om anslagsanvisning med 10 mkr. till fortsatta arbeten för styrelsens förvaltningsbyggnad i Räcksta har ej givit utskottet anledning till erinran. Såsom redan under punkten 1 anförts biträder utskottet även förslaget att investeringsanslagen till kraftstationsbyggnader sammanföras till ett kollektivt anslag, benämnt Kraftverksbyggnader m. m.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

- I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 242, såvitt nu är i fråga, för budgetåret 1957/58 under statens vattenfallsverks fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen
1. *Kraftverksbyggnader m. m.* ..... 207 000 000 kr.
2. *Regleringsföretag* ..... 30 000 000 »
3. *Distributionsanläggningar och därmed*

sammanhängande arbeten vid statens kraftverk ..... 92 000 000 kr.

4. *Inköp av vattenfall och fastigheter* .... 500 000 »

5. *Förvärv av enskilda företag för elekt-risk distributionsverksamhet* ..... 500 000 »

6. *Förvaltningsbyggnad för vattenfallsstyrelsen* ..... 10 000 000 »

7. *Statens vattenfallsverks dispositionsanslag* ..... 18 000 000 »;

II. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 180 och II: 244 och med avslag å motionen II: 242, såvitt nu är i fråga, till *Atomenergianläggningar* för budgetåret 1957/58 under statens vattenfallsverks fond anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

Luftfartsfonden

6:o) **Luftfartens markorganisation m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 110—123) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1957/58 under luftfartsfonden dels anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 5 401 000 kr., dels ock, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Utbyggnad av storflygplats beräkna ett investeringsanslag av 25 mkr.

Till luftfartens markorganisation har för budgetåren 1954/55—1956/57 anvisats samt för budgetåret 1957/58 äskats följande investeringsanslag:

	1954/55	1955/56	1956/57	Äskanden 1957/58
	tusental kronor			
Markförvärv	—	—	1	—
Flygfältsbyggen	3 800	5 000	—	2 800
Byggnader	1 700	—	1 400	1 000
Teleutrustning m. m.	100	100	100	110
Belysningsanläggningar	900	900	550	930
Fordon, maskiner och redskap	300	450	1 050	1 230
Försvarsberedskap vid luftfartsverket ...	225	145	100	530
Luftfartsverkets dispositionsanslag	—	150	800	700
Summa	7 025	6 745	4 001	7 300

I ett i propositionen (s. 110—112) intaget program har luftfartsstyrelsen redovisat sina för innevarande och nästa budgetår planerade investeringar. Styrelsen framhåller i anslutning härtill, att den mycket begränsade investeringsvolymen, inom vars ram styrelsen hittills måste arbeta, endast varit tillräcklig för att hålla de större trafikflygplatserna i ett så-

dant skick, att de fortfarande motsvara utrikestrafikens krav. Bortser man från Visby flygplats, där nu en omfattande ombyggnad står inför sin fullbordan, ha några investeringar inte kunnat göras på de flygplatser, som i huvudsak tjäna inrikestrafiken. Man kan inte räkna med att de större trafikflygplatserna i framtiden kräva mindre investeringar, utan snarare torde utvecklingen medföra ökade sådana. Vid sådant förhållande är det, framhåller styrelsen, helt uteslutet att överväga en upprustning av inrikesflygplatserna utan en avsevärd höjning av investeringsvolymen, särskilt som enbart de oundgängliga investeringarna för de större flygplatserna komma att framtvunga en höjning av nämnda volym.

Luftfartsstyrelsen har upprättat en investeringsplan för perioden 1956—1965. De i planen upptagna årliga investeringarna — storflygplatsen icke inräknad — utgöra i genomsnitt ett belopp av 11 mkr. Om tioårsplanen skall kunna genomföras måste investeringsvolymen sålunda ökas kraftigt. För budgetåret 1957/58 torde det emellertid vara möjligt att inskränka investeringarna till 9 mkr. med hänsyn till styrelsens begränsade möjligheter att hinna med planering och projektering av de olika objekten. Av här nämnda skäl har luftfartsstyrelsen inte ansett sig kunna framlägga ett investeringsprogram, som till volymen svarar mot omfattningen av den f. n. gällande investeringsramen, 6 mkr. Därest luftfartsverket likväl skulle komma att hänvisas till den investeringsvolym som gäller för innevarande budgetår, måste med hänsyn till utrikestrafikens dominerande betydelse för den civila luftfarten i stort anslagsbehovet för de större, internationella trafikflygplatserna behandlas i förtur. Det torde få ankomma på luftfartsstyrelsen att från fall till fall bestämma eller föreslå om och i vilken takt de i arbetsprogrammet angivna objekten skola komma till utförande inom den totalram för investeringsverksamheten, som kan komma att fastställas.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 113—120).

Över luftfartsstyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Scandinavian Airlines System* (s. 120).

Departementschefen erinrar inledningsvis om att luftfartsstyrelsen vid sina anslagsberäkningar för nästa budgetår utgått från att investeringsramen, som för innevarande budgetår utgör 6 mkr. skall utvidgas till 9,0 mkr., och att den äskat efter hänsynstagande till förutsatta behållningar av tidigare anvisade medel 7,3 mkr. i nya anslag. Såsom framgått av investeringsplanen för kommunikationsverken har departementschefen ansett sig kunna förorda en utökning av ramen till 7 mkr. Hur medelsförbrukningen vid denna ram ungefärligt kan komma att fördela sig på de väsentligaste anslagsändamålen framgår av en i propositionen (s. 121) intagen tabell, vartill torde få hänvisas. Vidare framhålles att frågan om utbyggnad av en storflygplats alltjämt är under utredning. Preliminärt äskas 25 mkr. för ändamålet

vid sidan av de rambegränsade investeringarna. Beträffande investeringsplanerna för nästa budgetår anföres följande.

Under anslaget till Flygfältsbyggen har luftfartsstyrelsen anmält behov av en ny beläggning på huvudbanan på Torslanda flygplats. Den totala kostnaden härför har beräknats till 2,6 milj. kr., varav 1,6 milj. kr. skulle erfordras för nästa budgetår. Jag har inte något att erinra mot det föreslagna projektet. Den investeringsram, som jag föreslagit för luftfartsverket, torde emellertid göra det nödvändigt att arbetena påbörjas något senare under budgetåret än vad luftfartsstyrelsen förutsatt.

I 1956 års statsverksproposition tillstyrkte jag i princip en upprustning av Bulltofta flygplats. Beräkningen av kostnaderna för en ny stationsbyggnad fann jag emellertid osäker och ansåg därför en översyn av förslaget i denna del påkallad. Vidare anförde jag, att det borde undersökas om inte kostnadsreduceringar kunna vinnas genom ett ändrat utförande av byggnaden. Slutligen borde enligt min mening de i avtalsförslaget upptagna bestämmelserna, som band kronan i fråga om tidpunkten för byggnadsarbetenas igångsättande och den takt, i vilken arbetena skulle bedrivas, borttagas eller uppmjukas. Med hänsyn till de ytterligare utredningar och förhandlingar, som erfordrades i ärendet, upptogs i fråga om byggnaden för budgetåret 1956/57 medel endast för projektering.

Luftfartsstyrelsen har i samråd med byggnadsstyrelsen verkställt en översyn av byggnadskostnaderna och därvid funnit inbesparingar möjliga genom vissa förenklingar av byggnadens utförande. Totalkostnaden för byggnaden har nu räknats ned från 4,0 till 3,8 milj. kr. Styrelsen har överlämnat ett nytt avtalsförslag, vilket godkänts av stadsfullmäktige i Malmö. I jämförelse med det tidigare avtalsförslaget, för vilket jag redogjorde i förra årets statsverksproposition, innebär det nu föreliggande, att tiden för igångsättandet av de arbeten, som skall utföras genom kronans försorg, framflyttas från budgetåret 1956/57 till budgetåret 1957/58 och att tidpunkten, då anläggningarna skall kunna tagas i bruk för sitt ändamål, ändrats från senast två till senast tre år efter påbörjandet av de på kronan ankommande arbetena. Vidare har tillagts en bestämmelse om rätt för staden att, efter samråd med luftfartsstyrelsen, framdraga en avloppsledning över mark, som ingår i flygplatsområdet.

Sedan den begärda översynen nu verkställts anser jag mig böra acceptera den nya kostnadsberäkningen. Jag förordar vidare att avtalsförslaget godkännes. För nästa budgetår beräknas medelsåtgången till 300 000 kr. för iordningställande av det nya stationsområdet och 1 000 000 kr. för den nya stationsbyggnaden.

Styrelsen hemställde år 1955 i sina äskanden för innevarande budgetår om medel till att påbörja en upprustning av Sundsvall/Härnösands flygplats. I första hand skulle därvid byggas en bro mellan det på en ö belägna flygfältet och fastlandet för en beräknad kostnad av 3 240 000 kr., varav vägväsendet förklarar sig berett att svara för 1 000 000 kr. såsom ersättning för att färjtrafiken kan nedläggas. Som framgår av 1956 års statsverksproposition ansåg jag projektet böra anstå i dåvarande läge. Styrelsen har ånyo hemställt om bemyndigande att få utföra nämnda broprojekt. Enligt min mening utgör frånvaron av en broförbindelse till fastlandet ett avsevärt hinder för en regelbunden flygtrafik och därmed för ett rationellt utnyttjande av gjorda investeringar på flygplatsen, vilka räknat i dagens penningvärde torde uppgå till över 12 milj. kr. Kostnaderna för broförbindelsen är av natur att de bör bestridas av vägmedel och inte från anslag under luftfartsfonden. Med hänsyn till den betydelse som en broförbindelse skulle få

för den allmänna samfärdseln, bör det enligt min mening ankomma på vägmyndigheterna att taga upp frågan om intagande av projektet i flerårsplanerna till ny prövning. Möjligheterna till ett förenklat utförande av bron synes i samband därmed böra beaktas.

Mot styrelsens förslag om fortsatta arbeten på Visby flygfält, belyningsanläggningar på vissa flygplatser, fortsatt upprustning av katastroftjänsten samt ersättningsanskaffning av fordon, maskiner och redskap har jag ej något att erinra. Vissa förskjutningar i arbetena torde dock bli nödvändiga eftersom jag icke kunnat i full utsträckning tillstyrka den utökning av investeringsramen, som styrelsen förordat.

Till försvarsberedskap har jag tagit upp ett anslag av 400 000 kr. Beloppet synes böra omedelbart avskrivas. Chefen för finansdepartementet har därför tidigare denna dag förordat, att ett motsvarande avskrivningsanslag anvisas på driftbudgeten.

Utskottet. Enligt en inom luftfartsstyrelsen upprättad investeringsplan för perioden 1956—1965 skulle de årliga investeringarna — storflygplatsen inte inräknad — i genomsnitt kräva ca 11 mkr. För budgetåret 1957/58 anser sig styrelsen, främst med hänsyn till den knappa tid som står till buds för planering och projektering av de olika objekten, kunna inskränka investeringarna till 9 mkr. Härför erfordras enligt styrelsen tillhoppa 7,3 mkr. i nya anslag. Av de större projekt, som ingå i styrelsens sålunda redovisade investeringsplaner, må här särskilt nämnas banförstärkning å Torslanda till en total kostnad av 2,6 mkr., varav 1,6 mkr. skulle falla på nästa budgetår, samt broförbindelse jämte tillfartsvägar vid Sundsvall/Härnösands flygplats, där luftfartsverkets kostnader angivits till ca 2,2 mkr., varav 500 000 kr. för budgetåret 1957/58. Luftfartsstyrelsen har vidare i enlighet med de önskemål, som härutinnan uttalades av departementschefen i 1956 års statsverksproposition (se SU 9 s. 43), framlagt reviderade kostnadsberäkningar för uppförande av ny stationsbyggnad å Bulltofta flygplats, enligt vilka den totala kostnaden nedbringats med 200 000 kr. till 3,8 mkr. Även avtalsförslaget mellan kronan och Malmö stad har översetts och uppmjukats i för staten fördelaktig riktning. För nästa budgetår har styrelsen för här angivet ändamål äskat 1 mkr. I övrigt avser styrelsens förslag fortsatta arbeten på Visby flygfält, belyningsanläggningar på vissa flygplatser, upprustning av katastroftjänsten samt ersättningsanskaffning av maskiner m. m.

Departementschefen har för sin del stannat för en investeringsram av 7 mkr. samt beräknat härför erforderliga nya anslag till 5,4 mkr. Vid bestämmandet av denna medelsförbrukning har han utgått ifrån att kostnaderna för den av styrelsen föreslagna broförbindelsen vid Sundsvall/Härnösands flygplats skola bestridas av vägmedel. Styrelsens övriga förslag ha i stort sett icke mött invändningar från departementschefens sida. Den av honom förordade investeringsramen förutsätter emellertid att vissa arbeten, bl. a. de vid Torslanda flygplats, och maskinanskaffningar m. m., ske i något långsammare takt än vad luftfartsstyrelsen tänkt sig.

Såsom redan framgått av utskottets under punkten 1 redovisade ställningstagande till Kungl. Maj:ts förslag till investeringsplan för kommunikationsverken, har utskottet intet att erinra mot att luftfartsverkets investeringsutgifter för nästa budgetår fastställas till ett belopp av högst 7 mkr. Vad departementschefen i förevarande sammanhang anfört och förordat rörande verksamhetens inriktning och utformning inom nyss angivna medelsförbrukningsram anser sig utskottet jämväl kunna godtaga.

Utskottet kommer framdeles att i särskilt utlåtande taga ställning till frågan om utbyggnad av en storflygplats jämte därmed sammanhängande spörsmål.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1957/58 under luftfartsfonden anvisa följande investeringsanslag nämligen

1. <i>Markförvärv</i>	1 000 kr.
2. <i>Flygfältsbyggen</i>	1 400 000 »
3. <i>Byggnader</i>	800 000 »
4. <i>Teleustrustning m. m.</i>	100 000 »
5. <i>Belysningsanläggningar</i>	800 000 »
6. <i>Fordon, maskiner och redskap</i>	1 200 000 »
7. <i>Försvarsberedskap vid luftfartsverket</i>	400 000 »
8. <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i>	700 000 »

Statens allmänna fastighetsfond

7:o) *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm.* I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 124), vilket innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår till den av 1956 års riksdag beslutade saneringen av den s. k. kåkstaden inom Djurgårdsstaden, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kr.

8:o) *Radiohus.* Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 124—129) föreslagit riksdagen att till Radiohus för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

I skrivelse den 28 augusti 1956 har *byggnadsstyrelsen* för nästa budgetår äskat ett investeringsanslag av 3 000 000 kr. dels för att upprätta ritningar till radiohus i Stockholm och påbörja uppförandet av viss del av detta hus, den s. k. kontorsdelen, och dels till uppförande av ett radiohus i Göteborg.

I skrivelsen har styrelsen bl. a. inledningsvis återgivit vad som tidigare

förevarit i frågan om uppförande av ett nytt radiohus. Härutinnan erinras bl. a. om att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1946 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att med anlitande av för budgetåren 1945/47 härför anvisade medel låta uppföra ett nytt radiohus inom nuvarande kvarteret Svea Artilleri i Stockholm samt att projektets utförande därefter enligt direktiv från statsmakterna blivit ställt på framtiden. Sedan denna tid ha, framhåller styrelsen vidare, förutsättningarna för radiohusbygget förändrats med hänsyn till ökad sändningstid för rundradion m. m. Detta har i sin tur medfört, att även tomfrågan måste omprövas med hänsyn till tomtens storlek. På grund av beslutade och väntade programökningar för rundradion samt önskemålet om televisionlokaler i anslutning till rundradions har det sålunda visat sig, att den tidigare reserverade tomten inom kvarteret Svea Artilleri är otillräcklig.

Styrelsen föreslår nu, att tidigare beslut angående radiohusets placering upphäves och att kvarteret Förrådsbacken upplåtes för rundradio- och televisionsbebyggelse. Styrelsen har i skrivelse till fortifikationsförvaltningen den 16 augusti 1956 närmare behandlat förutsättningarna för denna förläggning, varom samråd skett under hand. Styrelsen har vidare med skrivelse den 16 augusti 1956 till djurgårdsnämnden hemställt om nämndens medverkan till att erforderlig del av kvarteret överföres till styrelsens förvaltning.

På basis av preliminära programhandlingar har styrelsen låtit utreda, hur kvarteret Förrådsbacken lämpligen skulle kunna bebyggas med anläggningar för rundradio och television. Det har därvid framkommit, att en för de båda verksamhetsgrenarna gemensam kontorsbyggnad tillsammans med rundradions övriga lokaler lämpligen kan förläggas till områdets södra del i Karlavägens förlängning, medan televisionens produktionslokaler samt större parkeringsplatser placeras i områdets norra del mot Gärdet.

Byggnadskostnaderna ha av styrelsen uppskattats till 17 mkr. för kontorsbyggnaden och 33 mkr. för rundradions övriga lokaler eller sammanlagt ca 50 mkr. Styrelsen avser att i samband med medelsäskandena hösten 1957 återkomma med mera definitiva kostnadsuppgifter. Styrelsen har i detta sammanhang icke funnit anledning att närmare ingå på frågan om kostnaden för televisionens särskilda lokaler. För en bedömning av sistnämnda kostnader måste nämligen närmare beslut om verksamhetens framtida omfattning avvaktas.

Då radiotjänsts lokalsituation är mest besvärande i vad avser kontorslokaler, är kontorsbyggnaden avsedd att uppföras som en första byggnads-etapp. Hela anläggningen är projekterad för en programverksamhet av totalt 8 100 tim. per år. Innan denna omfattning uppnås, räknar styrelsen med att vissa av de planerade kontorsutrymmena skola vara disponibla för andra statliga ändamål. Likaså torde televisionens kontorslokaler icke helt tagas i anspråk, förrän dess produktionsverksamhet kan flyttas till nya lokaler inom kvarteret, vilket kan beräknas ske först i en av de senare etapperna. Med hänsyn till den allmänna bristen på kontorslokaler finner styrel-

sen det synnerligen önskvärt, att hela kontorsdelen kommer till stånd i ett sammanhang och att arbetena påbörjas snarast. Även från radiotjänsts sida har behovet av en snar lösning av bolagets lokalproblem starkt understrukt. Byggnadsstyrelsen kommer att tillvarata alla möjligheter för en så tidig igångsättning av byggnadsföretaget som möjligt. Med hänsyn till dess storlek och de tekniska problem, som äro förbundna med dess genomförande kan byggnadsstyrelsen dock icke f. n. beräkna en tidigare igångsättning än under första halvåret 1958.

Styrelsen har slutligen hemställt om anslag för påbörjande av radiohus i Göteborg.

Över byggnadsstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *djurgårdsnämnden* (s. 127 och 128).

Departementschefen har tillstyrkt byggnadsstyrelsens förslag om radiohusets förläggning till kvarteret Förrådsbacken. Rörande byggnadsprojektets utformning förutsätter departementschefen, att byggnadsstyrelsen vid sin detaljplanering av byggnaderna och deras inbördes läge på området i görligaste mån beaktar vissa synpunkter, som *djurgårdsnämnden* framfört i sitt remissyttrande. Han delar vidare byggnadsstyrelsens uppfattning, att kontorsdelen bör uppföras som en första byggnadsetapp, och att arbetena därmed böra påbörjas snarast. Frågan om arbeten i en andra etapp föreslås skola upptagas till prövning till ett kommande budgetår och därvid avgöras efter den avvägning, som då kan göras mellan olika anspråk på utrymme inom ramen för radiolicensinkomsterna. Byggnadsstyrelsens förslag rörande uppförande av ett radiohus i Göteborg är departementschefen däremot inte beredd att tillstyrka. Departementschefen förordar vidare, att av byggnadsstyrelsen äskat belopp, 1,5 mkr., för upprättande av ritningar till Stockholmsprojektet samt för påbörjande av arbetet med kontorsbyggnaden anvisas för nästa budgetår. Den vid utgången av budgetåret 1956/57 eventuellt befintliga behållningen å de medel, som tidigare anvisats å anslaget till Rundradioanläggningar under televerkets fond för förberedelsearbeten till radiohusen och som numera redovisas under statens allmänna fastighetsfond, föreslås slutligen skola överföras till det nya anslaget till Radiohus.

Utskottet. Enligt tidigare gällande planer avsågs ett nytt radiohus skola förläggas till Svea Artilleris kasernområde vid Valhallavägen. Den fortsatta bearbetning av frågan, som sedermera verkställdes har emellertid enligt byggnadsstyrelsen givit vid handen, att förutsättningarna för en ny radiohusbyggnad påtagligt förändrats, främst genom rundradions ökade sändningar och önskemålet om lokaler för televisionssändningar i anslutning till radiohuset. Vid de undersökningar som nu gjorts utifrån de nya förutsättningarna har byggnadsstyrelsen funnit, att utrymmet inom kvarteret Svea Artilleri skulle bli otillräckligt, och i stället föreslagit kvarteret Förrådsbacken som förläggningsplats för byggnaderna. För nästa budgetår har 1,5

mkr. äskats för uppgörande av ritningar och för påbörjande av arbetet med viss del av byggnaden, den s. k. kontorsdelen, vilken bedömts som angelägnast. Departementschefen har biträtt styrelsens hemställan. Däremot har han inte ansett sig kunna biträda ett av styrelsen framfört förslag om ett anslag om 1,5 mkr. för uppförande av radiohus i Göteborg.

Utskottet, som vill understryka att det i nuvarande läge är angeläget, att kostnaderna för uppförande av radiohus så långt möjligt begränsas, har dock icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag och hemställer följaktligen,

att riksdagen må till *Radiohus* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

9:o) **Ombyggnadsarbeten i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 129 och 130) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ombyggnadsarbeten i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 550 000 kr.

10:o) **Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 130—135) föreslagit riksdagen att till Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

I skrivelse den 31 augusti 1956 har *byggnadsstyrelsen* för nästa budgetår äskat anslag för genomförande av vissa åtgärder för att förbättra lokalsituationen för den civila statliga förvaltningen i Stockholm. Sålunda föreslås att tjänsterum inredas i en f. d. stallbyggnad i kvarteret Krubban nr 18 och i Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader, att ny förvaltningsbyggnad uppföres för domänstyrelsen i Bergshamra samt att en tillbyggnad till det av patent- och registreringsverket disponerade ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren utföres. I anslutning till äskandena om anslag för dessa åtgärder har styrelsen lämnat en redogörelse för de nuvarande lokalförhållandena för den civila statliga förvaltningen i Stockholm.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 130—134).

Över framställningen har utlåtande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 139).

Departementschefen har inledningsvis lämnat en redogörelse rörande lokalsituationen för den civila statsförvaltningen i Stockholm och härvid erinrat om att enligt byggnadsstyrelsen under perioden fram till 1965 ett tillskott av ca 1 975 rum skulle vara erforderligt. Av detta behov skulle knappt hälften kunna tillgodoses genom de 965 nya rum, som tillkommer genom bl. a. de beslutade nybyggnaderna för vattenfallsstyrelsen, konstfackskolan

och skatteverket. Vid bifall till förslaget om uppförande av ett radiohus i Stockholm skulle ytterligare ett 100-tal rum kunna friställas för den statliga administrationen. Den kvarstående bristen år 1965 skulle då, framhåller departementschefen fortsättningsvis, uppgå till omkring 900 rum. Departementschefen erinrar vidare om att ett genomförande av de av byggnadsstyrelsen nu föreslagna byggnadsåtgärderna skulle ge ett tillskott om 550 rum.

Även om den av byggnadsstyrelsen förutsagda rumsbristen för tiden fram till 1965 delvis sammanhänger med personalökningar, som ännu icke beslutats av statsmakterna utan endast föreligger i form av önskemål från de olika verken, anser departementschefen det uppenbart, att en betydande rumsbrist kommer att föreligga för den centrala förvaltningen i Stockholm. Han delar byggnadsstyrelsens uppfattning att åtgärder nu böra vidtas för att förbättra localsituationen och anför därvid följande.

Det här närmast aktuella förslaget innebär, att två flyglar skall byggas i anslutning till den av patent- och registreringsverket disponerade ämbetsbyggnaden i kvarteret Uppfinnaren. Envar av flyglarna skulle innehålla ca 50 rum. Den ena avses för att tillgodose patent- och registreringsverkets eget behov av nya lokaler, under det att den andra skulle användas för att lösa lokalproblem för andra institutioner. Totalt har byggnadskostnaderna beräknats till 2 160 000 kr., varav styrelsen för nästa budgetår begär 100 000 kr. för uppgörande av ritningar. Jag biträder förslaget om denna tillbyggnad samt om anvisande av sistnämnda belopp.

Av de övriga förslag, som styrelsen lagt fram i samma syfte, tillstyrker jag även inredningen av tjänsterum i kvarteret Krubban och i Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader. Till en närmare redogörelse för dessa projekt, som ger ett tillskott om 60 resp. 140 rum, återkommer jag under nästföljande punkt. Däremot är jag icke beredd att biträda förslaget om en ny förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen i Bergshamra.

De av mig sålunda förordade byggnadsåtgärderna skulle ge ett tillskott om tillhoppa 300 rum.

Utskottet. Byggnadsstyrelsen har i sin framställning redovisat en av styrelsen företagen undersökning rörande lokalbehovet för den civila statsförvaltningen i Stockholm fram till år 1965. Den nu överblickbara rumsbristen vid angivna tid skulle uppgå till 900 rum. I syfte att lätta lokalbristen har styrelsen föreslagit, att patent- och registreringsverkets ämbetsbyggnad skall tillbyggas med tvenne flyglar för en total byggnadskostnad av 2 160 000 kr., varav för nästa budgetår äskats 100 000 kr. för uppgörande av ritningar. Styrelsen har vidare föreslagit, att tjänsterum skola inredas i en från Stiftelsen Livgardets till häst pensions- m. fl. fonder förvärvad stallbyggnad i kvarteret Krubban samt att ytterligare rum skola tillskapas i Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader, ävensom att en förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen skall uppföras i Bergshamra. Genom de sålunda föreslagna åtgärderna skulle sammanlagt 550 nya rum tillföras förvaltningen. Departementschefen har tillstyrkt byggnadsstyrelsens förslag utom i vad detsamma avser uppförande av ny förvaltningsbyggnad i Bergshamra. Under förevarande anslag föreslår han, att det för patent- och registreringsverkets byggnad för nästa budgetår äskade beloppet, 100 000 kr., anvisas.

Vad Kungl. Maj:t sålunda förordat anser sig utskottet kunna godtaga. Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må till *Utbyggnad av ämbetshuset i kvarteret Uppfinnaren i Stockholm* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

11:o) **Anordnande av förvaltningslokaler för den centrala administrationen.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 135—138) föreslagit riksdagen att till Anordnande av förvaltningslokaler för den centrala administrationen för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kr.

Under denna rubrik har det under närmast föregående punkt berörda av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget om inredning av tjänsterum i Kvarteret Krubban och Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader närmare redovisats.

För dessa ändamål har för nästa budgetår äskats totala kostnaden för arbetena eller 600 000 kr. för Kvarteret Krubban och 2 535 000 kr. för kasernbyggnaderna. I sistnämnda belopp ingå även kostnader om 335 000 kr. för utbyggnad av värmecentralen för de till Lv 3:s f. d. kasernområde hörande kasernerna m. m. till sådan storlek, att värmeleveranser från denna anläggning jämväl kunna ske till Svea Livgardes f. d. kaserner. Slutligen har byggnadsstyrelsen begärt 1 500 000 kr. för diverse byggnadsarbeten.

Beträffande den närmare innebörden av förslaget torde få hänvisas till propositionen (s. 135—137).

Över byggnadsstyrelsens förslag har yttrande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 137).

Departementschefen har inledningsvis anmält, att anslaget till Byggnadsarbeten vid länsstyrelserna överflyttats till inrikesdepartementets del av kapitalbudgeten. I samband därmed har även handläggning av frågor om sådana till den regionala administrationen hänförliga byggnadsarbeten, som hittills bestritts från anslaget till Anordnande av förvaltningslokaler, ansetts böra övertagas av sagda departement. Även anslaget till Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål, vilket så gott som helt brukat disponeras till fastighetsköp för den regionala förvaltningen, har ansetts böra i fortsättningen anmälas på föredragning av chefen för inrikesdepartementet. Som en följd av dessa åtgärder föreslås det till kommunikationsdepartementet hörande kollektiva anslaget för förvaltningslokaler erhålla rubriken Anordnande av förvaltningslokaler för den centrala administrationen. Departementschefen förutsätter, att från anslaget skall — förutom kostnader för sådana arbeten för central förvaltning, som tidigare utgått från anslaget till Anordnande av förvaltningslokaler — jämväl få bestridas inköp av sådana bebyggda eller obebyggda tomter eller delar därav, vilka äro väl lämpade för att tillgodose aktuella eller förväntade behov av nya eller utökade för-

valtningslokaler för central administration. Endast rent undantagsvis torde sådana inköp komma att aktualiseras. Från detta kollektivanslag förordas även kostnaderna skola bestridas för de ombyggnadsåtgärder i kvarteret Krubban och i Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader, som syfta till att förbättra rumstillgången för den centrala förvaltningen och som tillstyrkts under föregående anslagspunkt. Vidare har departementschefen intet att erinra mot den föreslagna utbyggnaden av värmecentralen vid Lv 3. Med hänsyn till att arbetena i kvarteret Krubban och i Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader endast komma att påbörjas under nästa budgetår samt till att det för diverse byggnadsarbeten äskade beloppet även avser den regionala administrationen, föreslår departementschefen en reducering av byggnadsstyrelsens äskande från 4 635 000 kr. till förslagsvis 1,6 mkr. Den på anslaget till Anordnande av förvaltningslokaler vid utgången av budgetåret 1956/57 eventuellt förefintliga reservationen föreslås bli överförd till förevarande anslag.

Utskottet. Under närmast föregående punkt har utskottet förklarat sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag till vissa byggnadsåtgärder för avhjälpande av bristen på tjänsterum för den civila statsförvaltningen i Stockholm. Förslagen innebära bl. a. en ombyggnad av en stallbyggnad i kvarteret Krubban nr 18 samt av Svea Livgardes f. d. kasernbyggnader. Under här förevarande anslag ha medel äskats för åtgärdernas genomförande samt härutöver för en ny värmeanläggning och för diverse ej särskilt angivna byggnadsarbeten. Kungl. Maj:t har föreslagit, att det av styrelsen äskade beloppet, totalt 4 635 000 kr., skall reduceras till 1 600 000 kr. Anledningen till denna nedräkning är, att ombyggnadsarbetena endast komma att igångsättas under nästföljande budgetår samt att i det av byggnadsstyrelsen för diverse byggnadsarbeten äskade beloppet medel även ingår för vissa till den regionala administrationen hänförliga byggnadsarbeten, vilka i fortsättningen föreslås skola bestridas från inrikesdepartementets del av kapitalbudgeten.

Under hänvisning till utskottets sålunda tidigare redovisade ställningstagande till de av Kungl. Maj:t föreslagna byggnadsarbetena (jfr punkt 10) och då utskottet inte heller funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t här föreslagit hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anordnande av förvaltningslokaler för den centrala administrationen* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kr.

12:0) *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.* Kungl. Maj:t har (punkt 12, s. 139—141) föreslagit riksdagen att dels till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kr., dels ock godkänna vissa kompletteringar av den förteckning, som ligger till grund för användningen av anslaget.

Statsutskottets utlåtande nr 9 år 1957

Anslaget är avsett att täcka de merkostnader, vilka på grund av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna uppstått å vissa, i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden; dessa företag hänföra sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen. Beträffande den närmare motiveringen för anslaget torde få hänvisas till proposition 1948: 2 (bil. 14, punkt 8). I enlighet med förslag, som godkänts av 1954 års riksdag, skall merkostnadsanslaget fr. o. m. budgetåret 1954/55 ej längre belastas med kostnader, som avse byggnadsarbeten för länsstyrelserna.

Byggnadsstyrelsen har till förstärkning av anslaget under nästa budgetår äskat 1 000 000 kr. samt föreslagit, att förenämnda förteckning kompletteras med ett antal vid 1953—1956 års prislägen kostnadsberäknade företag, beträffande vilka riksdagen anvisat hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden. Dessa företag liksom de för desamma anvisade anslagen och beräknade merkostnaderna ha redovisats i en i propositionen (s. 140) intagen sammanställning.

Om ifrågakvarande företag intagas i förteckningen skulle enligt byggnadsstyrelsens skrivelse det beräknade totala medelsbehovet för merkostnadsanslaget ändras på följande sätt i förhållande till den sammanställning, som redovisats i 1956 års statsverksproposition (bil. 27, s. 139).

Totalt medelsbehov enligt 1956 års statsverksproposition	27 164 500
Kostnadsökning sedan sommaren 1955 för i förteckningen redan ingående företag	836 500
Merkostnad för de företag, som nu föreslås för intagande i förteckningen	151 000
	<hr/>
	Summa kr. 28 152 000

Riksdagen har hittills beviljat 25 300 000 kr. för ändamålet. Behållningen å anslaget vid utgången av budgetåret 1955/56 är upptagen till 2 024 000 kr. Styrelsen räknar med ett medelsbehov av ca 2 200 000 kr. under innevarande budgetår och av ca 1 100 000 kr. under nästa budgetår. Ett tillskott till anslaget av 1 000 000 kr. skulle sålunda erfordras för nästa budgetår.

Departementschefen har ansett, att, ehuru alltjämt en viss överskattning av medelsbehovet synes föreligga, det av byggnadsstyrelsen begärda tillskottet för nästa budgetår om 1 000 000 kr. dock är erforderligt för arbetenas fullföljande samt anför vidare i frågan följande.

Mellan sommaren 1955 och sommaren 1956 steg byggnadskostnaderna med ca 5 %. Denna ökning av byggnadskostnaderna medför, att den förteckning, som ligger till grund för användningen av merkostnadsanslaget, i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag bör kompletteras med ett tiotal byggnadsföretag. Riksdagen har för alla dessa anvisat medel för hela den ursprungligen beräknade byggnadskostnaden. Företagen är kostnadsberäknade åren 1953—1955. De kommer därför att drabbas av den redovisade kostnadsök-

ningen helt eller delvis, beroende på tidpunkten för arbetenas påbörjande och byggnadstakten. På grundval av kostnadsnivån sommaren 1956 räknar styrelsen med en ytterligare medelsåtgång för dessa företag av 151 000 kr. Detta belopp skall täckas från nu ifrågavarande anslag. För de i förteckningen redan ingående företagen räknar styrelsen på samma grunder med en ytterligare merkostnad av 836 500 kr. Det totala medelsbehovet på merkostnadsanslaget skulle därmed uppgå till 28 152 000 kr., varav hittills 25 300 000 kr. anvisats. För utbetalningar under nästa budgetår har styrelsen beräknat ett anslagsbehov av 1 000 000 kr.

Som jag redan i föregående års statsverksproposition framhöll, skiljer sig det faktiska medelsbehovet för olika företag av förstärkning från merkostnadsanslaget i många fall avsevärt från de beräknade beloppen. Detta angavs sammanhänega med att uppskattningen av det sammanlagda medelsbehovet baserar sig på generella beräkningar, företagna med utnyttjande av framräknade kostnadsstegringsstal. Överskattningen av det faktiska medelsbehovet sades förra året uppgå till storleksordningen 1—1,5 milj. kr. Alltjämt synes en sådan överskattning föreligga. Det torde därför få ankomma på byggnadsstyrelsen att vid sina medelsäskanden hösten 1957 framlägga en beräkning av det sammanlagda medelsbehovet, som närmare ansluter sig till det faktiska medelsbehovet än vad nu synes vara fallet.

Utskottet. Den ursprungligen i propositionen 1948: 2 intagna förteckningen över vissa byggnadsföretag, för vilka till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppstått merkostnader, har nu föreslagits skola kompletteras med ytterligare ett tiotal företag. Härtill komma merkostnader för i förteckningen redan ingående företag. Det totala medelsbehovet för täckning av hittills uppkomna merkostnader kan enligt byggnadsstyrelsen anges till avrundat 28,2 mkr., varav 25,3 mkr. redan anvisats av riksdagen. Med hänsyn till för närvarande tillgängliga medel å anslaget samt beräknade utgifter under innevarande och nästa budgetår har styrelsen ansett en anslagsförstärkning om 1 000 000 kr. erforderlig. Departementschefen, som framhåller att styrelsens uppskattning av medelsbehovet baserats på vissa generella beräkningar, anser en överskattning av storleken 1—1,5 mkr. av det totala medelsbehovet för ifrågavarande arbeten föreligga. Med hänsyn till nödvändigheten av att fullfölja redan beslutade företag tillstyrkes dock det av styrelsen äskade beloppet.

Utskottet, som icke har något att erinra mot vad departementschefen sålunda förordat, hemställer,

att riksdagen må

I. till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kr.;

II. godkänna de i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1957 föreslagna kompletteringarna av den förteckning, som ligger till grund för användningen av ifrågavarande anslag.

Fonden för låneunderstöd

13:o) Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1956/57. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 142), innebärande oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1956/57* för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

Fonden för förlag till statsverket

14:o) Förskott till vissa plankostnader m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 143 och 144) föreslagit riksdagen att till Förskott för vissa plankostnader m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Från detta anslag bestrides fr. o. m. den 1 juli 1955 endast förskott till regionplaneändamål.

Under anslaget har senast anvisats ett investeringsanslag av 550 000 kr. för budgetåret 1953/54. Den 1 juli 1953 stod till förfogande å anslaget 1 673 722 kr. Härav ha för byggnadsplaneändamål fram till avvecklingen av denna verksamhet tagits i anspråk 70 534 kr. För regionplaneändamål ha till den 1/7 1956 tagits i anspråk sammanlagt 665 000 kr. Härav ha utbetalats till Kalmar, Västerbottens, Västernorrlands och Älvsborgs län sammanlagt 290 000 kr. och återstoden till Stockholmstraktens regionplaneförbund. Behållningen å anslaget den 1/7 1956 uppgick sålunda till 938 188 kr. Under innevarande budgetår ha till Stockholmstraktens regionplaneförbund sammanlagt 385 000 kr. reserverats. Å anslaget kvarstår följaktligen ett belopp av 553 188 kr. odisponerat.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 31 augusti 1956 framhållit, att regionplanering f. n. pågår för Stockholmstrakten, Göteborg och omgivningar, Umeorten, Kalmar och Nybro med omgivningar, Karlskrona—Lyckeby och Örnköldsvikstrakten och har förberetts även för Eskilstunaorten. Under landstingets ledning pågår därjämte planarbeten av regional karaktär i Örebro län. Styrelsen har inte funnit det möjligt att med säkerhet förutse behovet av förskottsmedel för innevarande och nästa budgetår men uppskattar detsamma till sammanlagt 650 000 kr. Ett anslag av 100 000 kr. skulle därför erfordras för budgetåret 1957/58.

Departementschefen biträder byggnadsstyrelsens förslag samt föreslår vidare, att den vid utgången av innevarande budgetår förefintliga behållningen på det senast 1953/54 anvisade anslaget för samma ändamål skall överföras till det nya anslaget.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till Förskott för vissa plankostnader m. m. för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Diverse kapitalfonder

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond

15:o) Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond. Kungl. Maj:tt har (punkt 16, s. 145—151) föreslagit riksdagen att under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond för budgetåret 1957/58 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 21 301 000 kr.

I skrivelse den 29 augusti 1956 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bl. a. lämnat följande sammanställning över de investeringsanslag, som anvisats för budgetåren 1954/55—1956/57. I sammanställningen redovisas även styrelsens äskanden för budgetåret 1957/58.

	1954/55	1955/56	1956/57	Äskanden 1957/58
	tusental kronor			
Garage- och förrådsbyggnader m. m.	6 000	4 300	5 500	6 800
Maskincentralförråd				
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	25 500	22 000	9 600	26 000
Flytande materiel	2 100	3 400	1 700	3 600
Grustag m. m.	1 000	—	—	—
Effektörråd	2 000	—	—	—
Väg- och vattenbyggnadsverkets disposi- tionsanslag	—	—	1	1 000
Summa	36 600	29 700	16 801	37 400

Vid sidan av anslagsäskandena hemställer styrelsen om ett beställningsbemyndigande för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1959/60 intill ett belopp av 18 milj. kr.

Styrelsen meddelar inledningsvis, att den vid beräkning av anslagsbehovet för budgetåret 1957/58 i princip utgått från de riktlinjer för investeringarna i förrådsfonden, som föredragande statsråd angivit i 1952 års statsverksproposition. Därutöver framhåller styrelsen, att den starka ökning av vägtrafiken, som skett under de senaste åren, ställt mycket stora krav på underhållet av vägarna. Då förrådsfonden till huvudsaklig del har att tillgodose vägunderhållets behov av maskiner och andra förnödenheter är det nödvändigt att anslagsbehovet under fonden tillgodoses och att ramen för de reglerade investeringarna ges tillräcklig storlek. Därjämte framhålles, att det tidigare gällande köp- och beställningsstoppet medfört, att såväl er-

sättnings- som nyanskaffning av arbetsbesparande maskiner och redskap blivit eftersatta, vilket förorsakat stora svårigheter för underhållsverksamheten.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens framställning torde få hänvisas till propositionen (s. 146—150).

Föredraganden erinrar inledningsvis om att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina petita för förrådsfonden för nästa budgetår räknat med en medelsförbrukning av 40,6 mkr. och för ändamålet äskat 37,4 mkr. i anslag. De föreslagna investeringarna syfta till en investeringsverksamhet huvudsakligen enligt tidigare godkända riktlinjer och givna bemyndiganden. Föredraganden har emellertid, såsom framgått av den lämnade redogörelsen för investeringsplanen för kommunikationsverken, ansett sig böra förorda en till 28 mkr. krympt medelsförbrukningsram. Hur medelsförbrukningen beräknas komma att ungefärligen fördela sig på de olika anslagsändamålen framgår av en i propositionen på s. 150 intagen tabell.

Med hänsyn till vad styrelsen anfört under anslagen till garage- och förrådsbyggnader samt flytande materiel anser föredraganden sig inte kunna minska den av styrelsen föreslagna medelsförbrukningen till dessa ändamål. Den begränsning av investeringsvolymen, som ansetts nödvändig, har därför helt hänförts till motorfordon och vägmaskiner.

Med ledning av den sålunda uppskattade medelsförbrukningen och de beräknade reservationerna per den 30 juni 1957 ha anslagen för nästa budgetår beräknats till 21,3 mkr.

Slutligen tillstyrkes styrelsens hemställan om ett beställningsbemyndigande om högst 18 mkr., gällande leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1959/60.

Utskottet. Av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår föreslagna investeringar i förrådsfonden om sammanlagt 40,6 mkr. anses av föredraganden böra begränsas till 28 mkr. Sistnämnda belopp fördelar sig med 6,8 mkr. på garage- och förrådsbyggnader m. m., med 17,4 mkr. på motorfordon och vägmaskiner samt med 3,8 mkr. på flytande materiel. Föredragandens förslag innebär en reducering av anslagen till motorfordon och vägmaskiner men bifall till styrelsens äskanden i övrigt.

I enlighet med vad utskottet under punkten 1 anfört tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, vilket förutsätter beviljande av anslag om tillhoppa 21 301 000 kr. Utskottet har ej heller något att erinra mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 18 mkr. för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1959/60.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1957/58 under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

1. Garage- och förrådsbyggnader m. m.	4 300 000	kr.
2. Motorfordon och vägmaskiner m. m.	13 400 000	»
3. Flytande materiel	3 600 000	»
4. Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag	1 000	»

Uppskjutna frågor

16:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtanden i fråga om nedannämnda av Kungl. Maj:t under följande punkter framställda förslag, nämligen

punkten 3: Televerkets anslagsbehov i vad förslaget avser Televisionsradioanläggningar,

punkten 4: Statens järnvägars anslagsbehov i vad förslaget avser Förvärv av Stockholm—Nynäs järnväg m. m.,

punkten 6: Luftfartens markorganisation m. m. i vad förslaget avser Utbyggnad av storflygplats, samt

punkten 14: Lån för inköp av televisionsutrustning, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm den 12 mars 1957

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF KARLSSON

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Gillström, Näsström, Boman, Hesselbom, fröken Andersson, herrar Gustaf Andersson, Einar Persson, Sundelin, Birger Andersson, Pålsson, Holmqvist, Rikard Svensson och Nils Theodor Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Åkerström, Malmborg, Thapper, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, fröken Elmén, herrar Rubbestad, Gustafsson i Stockholm, Nilsson i Göingegården, Karlsson i Olofström, fröken Karlsson, herr Löfroth, fru Wallin, herr Heckscher och fröken Liljedahl.

Reservationer

1) vid *punkten 3* (Televerkets anslagsbehov)

a) av herr *Rubbestad*

b) av fru *Wallin*.

2) vid *punkten 4* (Statens järnvägars anslagsbehov) av fröken *Andersson*, herr *Nilsson* i Göingegården, fröken *Karlsson* och herr *Heckscher*, vilka anselt att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 27, som börjar med »Av skäl» och slutar med »till erinran», bort ha följande lydelse:

»Under punkten 4: 4 (Biltrafik) har Kungl. Maj:t till Anskaffning av bilmateriel äskat ett investeringsanslag om 4 800 000 kronor. Utskottet har intet att erinra mot den förutsatta medelförbrukningen för detta ändamål, 5 500 000 kronor. Emellertid anges under samma punkt en behållning från föregående budgetår av 1 946 000 kronor föreligga på anslaget till Förvärv av billinjer. Det synes principiellt oriktigt att för ett ändamål av detta slag bevara en reservation, som är många gånger större än den summa som årligen förutsättes komma till användning. En överföring av 1 500 000 kronor bör därför ske till anslaget Anskaffning av bilmateriel, varigenom det där upptagna anslagsbeloppet kan minskas till 3 300 000 kronor. Mot departementschefens anslagsberäkningar och ovan redovisade förslag i övrigt har utskottet ej funnit anledning till erinran.»

dels ock utskottets hemställan bort i nedan angivna delar ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 240, för budgetåret 1957/58 under statens järnvägars fond anvisa följande investeringsanslag, nämligen

22. *Anskaffning av bilmateriel* ..... 3 300 000 kr.»